

**R.P.Fr. Lvdovici Granatensis Ordinis S. Dominici SS.
Theologiæ Professoris Opera**

In tres tomos distributa

Opvscvla Spiritvalia Continens, in quibus peccatores à semita vitiorum &
perditionis, ad regiam virtutum, perfectionis, ac salutis æternæ viam,
perducuntur

Luis <de Granada>

Coloniae Agrippinae, 1626

Liber II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79597](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79597)

VITAE M. IOANNIS AVILÆ BÆTICI,

LIBER II.

De proprijs eius virtutibus.

HIMVS hactenus, quoad eius à me fieri rudi Minerva potuit, de virtutibus *Ioannis Avilæ*, vt Ecclesiastæ à Deo concessis : nunc de proprijs eius virtutibus agendum esse videtur. Equidem non ignoro, priori

libro de his ipsis virtutibus illi proprijs potius tractandum fuisse naturæ ordine, quo cuiusque propria pramitti ijs quæ sunt muneris cuiusque solent ac debent. Hoc enim ordine natura in plantis ac stirpibus producendis vititur, quæ fructum non prius quàm creuerint & adoleuerint, ex se proferant: neque animantia simul atque nata sunt, sed vbi maturam acceperint ætatem, generant. Verum enim verò non hic eam tenemus methodum, quod propriæ ipsius virtutes, de quibus hic agitur, ab illius quæ spectant ad munus Concionatoris multum dependent; etsi, verum vtfatear, hæ vicissim etiam ab illis suo modo dependent.

Deprecatione.

DE donis quæ Deus suis elargitur, oratio est ac precatio, vt ipse Zachariæ Propheta ore pronuntiat: *Effundam*, inquit, *super domum Dauid & super habitatores Hierusalem* (quæ est Ecclesiastæ) *spiritum gratiæ & precum*. Hoc illi donum largitus est Deus, qui magister & commendator huius virtutis ac eiusdem necessitatis exitit: adeoque ad virtutes consequendas duxit necessariam orationem, quantum ad fructus proferendos imber terræ: ita enim Propheta iudicabat, cum ea careret, & Deū alloqueretur: *Anima*, inquit, *mea sicut terra sine aqua tibi. Velociter exaudi me Domine: desecit spiritus meus*. Qui verò auct cognoscere vbi orationem commendat *Aula*, legat cap. LXX. tractatus in *Audi filia*, cognosceret quid de ea sentiat. Verè enim fundamentum est ac basis vitæ spiritualis, quod ex officio suo semper diuinam postulet gratiam, quæ anima vitæ est. Tamen verò Sacramenta Ecclesiæ, potissimum verò Eucharistiæ, gratiam conferre queant, id fit quando recipiuntur tempore debito: Verum oratio omni tempore & hora interdiu & noctu, & vbi que locorum gratiam potest conferre. Hac de causa & ob fructus multiplices hinc enasci solitos eam valde commendabat cum concionando, tum sacris epistolis ab ædificatis. Quod autem alijs commendabat, magis ipse seruabat, cumque ipse familiariter hac ipsa de re cum illo agerem, affirmabat quibus concionaretur diebus se tot vallatum negotijs, duas quotidie horas manere oratione tribuere, totidemque sub noctem: idq; homini iactura. Ad vndecimam enim noctis cubitum cōcedens, tertia matutina surgebat, ita orandi tempus suppetebat. At vbi morborum vis (de quibus mox agemus) ingruerat, neque adeo frequenter de superiore loco verba faciebat, tum meditationi tempus id accedebat quod concionibus decebat. Ita e-

nim imbecilli valetudine ante meridianum tempus ad secundam vsque pomeridianam cum Deo colloqui assuetus, etiā sacris operabatur cum pateretur ægritudo. Quo tempore nulla tamen si grauius admittebat negotia, sed à secunda ad tertiam vsque ad se venientibus sui potestatem faciebat: à sexta verò ad decimam vsque se colligebat, & cum Deo super animi rebus colloquebatur; vt & de alienis. Erant itaque assidue eius vigiliæ doloris plenæ ac gemitus super populi peccatis. Illud sæpè in ore habens, imò deplorans, paucas esse viduas qualis illa in Naim, quæ mortuos deplorarent filios: hoc est, paucos sacerdotes gemere tot peccatores in peccatis mortuos. In his vigilijs numerabat feriam quintam & sextam. Dicere enim solebat; cubitum qui concederet ac dormiret solidam noctem feria quinta cuiusque hebdomadis, quæ vincit Saluator noster est, nocte adhuc illa pacta feria sexta qua mortē oppetijt, hūc non satisfacere magnitudini tanti beneficii. Hortabatur præterea ad Christi meditandam Passionem, de qua egit diuinitus, in aureo illo supradicto commentario in illud Psalmi quadagesimi quarti, *Audi filia*, & vide: allatis pijs ac deuotis meditationibus, & enumerans fructus qui ex hac meditatione solent colligi. Accedebant hunc Religiosi sapienter ac varijs status homines, vt de hac ipsa orandi virtute conferrent. Vbi illud admirandum quàm ab eo lati plerique discederent, Deum interim laudando, qui tantam affulserit lucem materiarumque copiam ac iudicium, & consilijs dandis, & commostrando viam maximè tutam, monendo etiam quæ subesse queant pericula. Consilium autem doctrinæque eius frequens est, vt ad præcandum accedamus, audiendi potius quàm loquendi gratia: vtque voluntatis affectus & exerceatur magis, quàm intellectus speculatio intendatur: quem intellectum dicere mihi solet vt stolidum alligabat, ne inter orandum ratiocinaretur. Extat eius epistola ad Sacerdotem quemdam hoc simili vtens: aliud esse cum Rege colloqui, aliud verò reuerenter & cum metu coram illo sisti. Diuersum itaque cum Deo colloqui & reuerenter eidem apparere amica voluntate ac timore eius ac respectu. Ratio hæc facilis, pia, & prompta ad singularia Dei dona recipienda, si hydropici illius Euangelici exemplo coram Christo sistatur sanitatis integræ beneficium præstolans.

Eius modestia in usu familiari.

QVemadmodum vitium nunquam solum est, sic nec virtus est, quam non altera comitetur virtus. Quare ex oratione promanabat modus & hominis exterioris constitutio, arsque agendi cum hominibus. Nec enim horologium adeo ad numeros punctaque decurrit, horasque sonitu edit, quàm huius vitæ ratio. Imò huc est perfectionis ductus, vt cum Beatis non facile mutationi obnoxij participaret. In tanta enim negotiorum molestia ac personarum, quibus vteretur, varietate, vultum non mutabat, serenus perpetuò aspectu apprensus,

Aaaa 4 idque

Dum quomodo
expende-
re.

Gratias
Aula.

Iob. 29, 24.

idque à sui collectione hominisque interioris compositione manabat ad exteriorem. nihil enim altas intrinsecus egisset, facile alterari committarique potuisset in tanta rerum agendarum copia. Versabatur interdum decem aut duodecim diebus in collegio Patrum Societatis Iesu Montillæ, quo tempore solitam seruabat modestiam serenamque gravitatem imitatus S. Iob constantiam, cum de se diceret: *Lux vultus mei non cadebat in terram*, significans de gravitate nihil demitti, ac vultus modo, quamvis multa incidere. Id cum quidam Sanctus Sacerdos observasset, ratus eam ab illo gravitatem servari, ceteris ut exemplo præluceret, & domestico cuidam ipsius discipulo referret, opinionem mox mutavit, cognito familiare id *Aula* esse ac perpetuum vultus ubique servare constantiam, ut domus etiam frequentans alienas, imò quod admirandum magis, lectulo ex morbo affixus eundem serenum vultum præ se ferret; habitu iam tempore acquisito. Quid de oculorum dicam modestia. B. Vincentius Tractatu vitæ spiritualis, religiosis suadet hominibus ne oculos longius projiciant quam crucifixi Domini imaginis est intervalum. Id quasi in Vincentio legisset, ita servabat, adeo modicè lumina extendebat. Cordubæ cum esset, cum Patre quodam bene cultum ingressus hortum, ubi multa spectata digna occurrerent, & ille vultum nihil mutaret pristina gravitate, cum à comite illo, ut huc & illuc oculos conijceret, invitaretur, miti suo ingenio de more respondit. *Nihil hic ad me pertinet*. Hoc idcirco dixit, quod cum cor ad Deum precando tolleretur, rerum creatarum minime consideratione uteretur; mysteriū Christi potius tunc adhibens. Sin. in hac vita Deum nisi ex effectis cognoscimus, quenam præstantiores Christi Incarnatione, ut quis ad cognitionem summi Dei perveniat? Verum qui nondum lucem sunt adepti, qua mysterium illud cognoscant, hi rerum conditarum pulcritudine mentem ad amandum cognoscendumque conditorem incitant. Itaque sic ijs suadebat, qui sacra scripturæ scrutanda darent operam, potissimum ei parti vacarent, quod filij Dei Incarnationem, ut ceteris paribus, utiliore evoluerent.

Eccl. 19, 26.

Prov. 27, 19.

Ephel. 3, 4.

Verum ad rem ut redeam, cogitanti mihi qua ratione verbis explicarem vultus *Aula* honestatem, venit in mentem simile hoc pictorum qui tabellam militum coloribus sinistra tenent, trium imò quatuor interdum colorum, hinc alium inde miscendo temperant quo pingant. Idem mihi videtur non sola huius forma ac figura virtutem unam representari, verum plures mixtas. Gravitatis enim in illo perspecta, ea que non sola, sed comitante humanitate, mansuetudine ac facilitate non ficta. Hæc enim quibus prudentia peritus oculos in illum coniciens facile animadvertet. Scriptum est enim: *Ex visu cognoscitur vir, & ab occurssu facies cognoscitur sensatus*. Et alibi Salomon ait: *Quomodo in aqua resplendet vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus*. Oculi enim nostri fenestrarum sunt instar, per quas animi affectiones, perturbationesque cordis apparent. Neque minor eius in verbis modestia quam in ceteris relucebat. Iocosum enim verbū & disterium non iaciebat. Itaque intelligebat illud Apostoli, *securitas que ad rem non pertinet*: quod sic exponere solitus, ridicula ad vitæ Christianæ gravitatem nihil pertinere. Ritus eius talis, qui ut de B. Bernardo refertur, calcaribus magis indigeret quam freno. Equidem testis sum huius rei oculus nisi enim familiaris cum nollem, quam interdum visitando, falli sapenudò potuissim. Verum cum dies plurimos illo uteretur, ut supra dicere memini, communi versans sub tecto & mensa, ad-

mirabar frequenter eodem perpetuo semper vultu apparere. à cibo fere iocis indulgent homines aut in risum solvantur: illum verò nunquam animadverti à prandio vel cœna alio vultu, quam si à precatione surgeret. Hinc factum est omnes illo libenter uti solere, idque reuerenter & honoris significatione neque hi solum familiares, sed & nobiles atque antistites quos venerabatur. Frons enim, ut ita dicam, inscripta quid intus lateret proferebat. Vnde in ore illud frequens plerisque fuit: *Hic solo nos affert ad pietatem commonet*.

De Paupertatis virtute.

Evangeliæ prædicationi quam coniuncta paupertatis virtus sit, Servator ipse declarat, ad Evangelizandum mittens discipulos. Quamobrem, ut antea dicere memini, nolite hic Ecclesiastes, cum se huic muneri destinasset, initio omnibus bonis hereditate acquisitis abdicavit. Præterea nihil unquam possedit, nec accepit dum viveret præter paucos libros & ad sacrificandum necessaria. Memor adhæc Christum Dominum quem adamarer, nudum de cruce pendisse, quod reliquum servabat discipulo cuidam, tabulis publicis legavit, sexennio antequam vita abiret. Sacerdotia Canonorum etiam precario oblata constanter recitavit, & in aulam regiam ob vitæ innocentis famam doctrinamque evocatus modeste semper eo proficisci refugit. Tamen verò maiores in aula fructus colligere posset, quod ibi iustitiæ fons, reique publicæ administratio sedem habeat, communi tamen servare istic utilitati noluit, ne solitudinem in discrimen, in tanta negotiorum mole quibus autli viunt obnoxii vocaret, vsus consilio quod suis Ecclesiasticis dare solebat, hac plerumque vsus formula; *Liberos plures quam lacte alere possimus, aut negotia quam sustinere queamus, ne appetamus*. Qua se alebat potissimum fides exitit ac fiducia constans providentia paternæ in Deo Opt. Max. Exponens itaque Cordubæ Clero Theologiam, exhibuit Biblia exilij forma secum gestare solitus, apertoque libro Evangelij in illum locum incidit: *Quærite primum regnū Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis*. Notasse se vult dicebat locum, & verbis Christi ac promissis frero, numquam suæ vitæ necessarium quidquam illi ad hanc diem defuisse. Cui rei firmāda mihi semel retulit; si quis Genuensis trapezita scedula idem promitteret, cautum satis sibi opinaretur nihil unquam defuturum: quanto verò iustius fidendum Dei verbo, ac promisso Filij Dei, quod ad eod certum est, quod ipsa testatur Veritas; Cælum & terram transitura, Verbum autem Dei non item. Familiari item suo discipulo dicere solebat, Christum plane illud adimplēse, quod in Evangelio promittit: *Qui reliquerit ea, quæ possidet, centuplum in hac vita accipiet*, ut nihil in vita illi defuerit, imò multa sit largitus, quibus alijs prodesse, opemque in necessitate adferre posset. Potuit itaque iure cum Apostolo dicere: *Eccce vivimus sicut egentes, multos autem locupletantes*: summa enim sollicitudine pauperum inopia succurrebat, & quidem in nos commisi. Viri enim vehementer ut Xenodochium Granatæ maximum non procul à cœnobio S. Hieronymi excitaretur? Quorquor item ab impura redire vita ad frugem vellent, Deoque obsequi, hunc sunt experti patronum, non modò animæ salutem, verum etiam corpori necessarijs. Equidem memoria teneo misam me quandam Granatæ quæ in melius vitam instituere certa, benignè ab illo accepta est, & necessaria vitæ illi curavit. Suppetebat enim illi Dei benignitate, voluntariam ditando paupertatem quam eius nomine susceperat. Neque spiritus paupertatis

pertate contentus, corporis etiam cōplecti studuit. Induebatur itaque vili cunica, veste attrita, nouam verò inuicis gestauit. Iussit & Galpar Granatenfis Archiepiscopus, vt famuli pileum furtim sublegerent, vel pallium vetus, nonumquē supponerent. Nobilis quoque matrona pietati addicta vetus illi pallium clam abstulit, & nouum vicissim reposuit. Cumque manē pallium requireret ingeminando illud: *Redde mihi pallium*: neque erat qui morem gereret, sperabant enim fore vt necessitati pareret: sed minimē suffecit: vigilia enim Natalis Christi sup pellicem, vt vulgo nominant, antiquo induxit vestimento, quo utebatur: itaque ad vespertinum abiit officium. Quo conspecto veterem illi chlamidem restituerunt. Interrogatus à discipulis quomodo Hispali concionari incipiens rem gessisset, nondum adhuc notus qui postea innotuerit respondit ille, tenuisse se calis cum Sacerdote vno, nemine famulante. Sacris item operaturus obuium rogabat, sacro se administrum praberet. Ad victum autem quod attinet, vesebatur ijs quæ per vicos venderentur, lacte, Punicis malis, ac frustibus crudis igni minimē appolitis. Pij aliquot tamen interdum elemosynā qua illa coemeret mittebant. Cubiculum & lectus, quæque domui vsui essent, pauperis odorem proferebant. Tantusque huius exitit virtutis cultor, memoriam repetens inopiam Christi Domini summē ab eo dilecti, qui natus vixit & obiit egenus ac nudus, vt & ostiatim elemosynam ac stipem querere optaret, tanquam verē pauper, nisi amici prohibuissent. Hinc cum illud aliquando apud illum referre, sanctum Franciscum adamasse suisque commendasse paupertatem ob bina eius bona: quod radix malorum, quæ est auaritia, sic rescetur, deinde quod contentus religiosus ijs quæ omnino necessaria sunt (quod rarò accidit) liber euadat & expeditus quod se meditationi rerum celestium totum impendat, vt potè qui cum terra nihil habeat commune. Adhæc ille respondit, non fuisse illam principem causam S. illius Patriarchæ, sed potius ingentem quo flagrabat amorem erga Christum, itaque videns illum nasci ac viuere perpetuò inopem, vt vbi caput reclinarer non haberet: præcipuè verò in cruce mortuū, ideoque viuere se nolle ac mori nisi quomodo dilectus eius Christus vixit mortuusque est.

De abstinentia virtute.

Abstinentia foror ac sociā est paupertatis neque enim inops lauros habet cibos, nec eos tolerat abstinentia, sic altera alteri opem fert; *Avila* autem abstinentia similis erat Apostoli, cuius hæc sunt verba: *Habentes alimenta & quibus regamur, his contenti simus*. Quare tuenda vitæ necessaria sumptus; non tamen quæ gulam irritarent. Conuiuium itaque vocatus, & lauto conspecto epulo, dicere solebat: *Cogitauerat adferantur*, velci enim nisi affueris cibus nolebat, quantum corpori alendo in Prædicationis officio esset satis. In quibus & deesse sibi aliquid sæpè finebat, à Dei potius providentia, quam humanis adminiculis subsidia sperans. Granatæ etenim æger carnis indigens esu, Marchionissa Mondejar sermonum eius fructu partim conspecto, partim viri ex aggritudinis imbecillitate, dicebat carnis esum illi in Quadragesima indulgendum; ne quod maius minori amitteretur, cui ille me presentem sic respondit, se Concionatorem indies testari ac promulgare fauores & subsidia diuina, naturam excedentia; æquum itaque bonumque opere & re ipsa id testatum faciat, quod verbis prædicat? In multis Deo fretus quod in humanis remedijs incommoda interdum mali speciem habentia eueniant, vt verbi gratiā, Quadragesimæ ieiunijs, carnibus velci, qui abstinentiam de superiore loco prædicent. In cibis

quotidianis cauebat, illum cibum postulo, aut illi, dicere, sed quod ante positum erat, edebat, nisi, vt diximus, delicatè nimis coctus esset. Fortè cum apud nos cenaret, apposito cibo quodam, simulque falso pisciculo sardino, cuius esu delectabatur, Puer q ministrabat, ignorans (cutellā abstulit: ille solita sua mansuetudine nihil dixit aliud, quam, *Fiat et via*. Simplex ea vox satis ostendit, quam resignatus esset, voluntateque subacta, vt ne cum puero quidem contendere vellet, aut iubere, nedum scutellam auferret. Si minister vir fuisset, equidem non mirarer, noluisse obseruari cibū aliquem à se appeti: verum in puero eam ab eo exhibitam moderatorem sanè admirandam.

Vinum bibebat non merum, sed mixtum, primoque gustabat, an satis aqua temperatum esset, memor beatum Augustinum se in Confessionibus accusasse vt verè humilem, vt longè ab ebrietate alienum, quod temperantiæ aliquando fines excessisset. Quamobrem *Avila* examinabat prius quod esset bibendum, sui vt compos maneret, neque in studijs ac quotidianis operibus deficeret. Nam, vt beatus suadet Hieronymus, post cibum & legere licet & orare. Verum à cibo quotidiano silentium tenere hortabatur: quod tunc frena linguæ laxare homines soleant, aut post cibum etiam contendere consueverunt.

De patientia in morbis tolerandis.

A his virtutibus ad difficiliores maiorisque meriti transeamus, vt in tolerandis rebus arduis ac difficillimis, in quibus virtutis appareret sinceritas. Quando Dominus hunc seruum care re patientiæ corona noluit, neque alia grassari via, quam crucis. Dicam itaque primum de patientia egreditur, mox in tolerandis iniurijs, quæ patientia maioris sit meriti ac perfectionis.

Post quinquagesimum itaque ætatis annum morbis cepit conflictari. Nam fructum hunc cepit assiduè ad populum concionum, & longarum, quas ingenti spiritu ac seruire quibus corda commouebat, profudit. Hic enim interiora ipsius concutiebat, quibus humanum constat corpus, stomachi amiserat appetitum. Huic malo accessere renum dolores & arthriticus morbus, seu podagra, cum acutissimis morbis in brachiorum crurumque nervis. Ad hæc febribus acutis laborabat. Familiari cuidam discipulo, qui eum curabat, dicere solitus, melius secum agi, cum tam ingenti labore, quam cum febribus laboraret; potissimum verò quia Seruator noster ingentes pertulit dolores, febres verò multis diei horis occupatum tenebant: dolores verò acuti sex ferè horis pungebant. Quibus horis transactis Canonicas recitare horas, legere, & aures proximo dare consultantibus poterat. Hinc solet febres impedimenta nominare, dolorem earum nihil curans, sed temporum iacturam, quibus bona opera intermitteri solent, cuius grandiore quam doloris sensum præferebat. In dolorum summo gradu ac morborum illud in ore frequens fuit: *Domine auge dolorem, sed & patientiam*. Medicinam medici adhibebant, & qui adhibebant Lytanas recitabant, nec dolor cessauit, quos sic affatus est: *Fratres ita fiat necesse est, dum placet Domino*. Dolor vbi remisit, familiari suo narrat discipulo, nocte se quadam similiter laborasse, & fratres qui ministrabant, defessos, somno captos, & extincta lucerna, dum crescit dolor ne suos somno excitaret, solus tacite dolorem pertulit. Victus tandem vi doloris rogat Christum, auferret illum. Statim somno breui correptus, sine dolore euigilat & agonizans expers. Dixit autem suis: *Quo me colapho hac nocte Christus excepit!* Notanda sanè vox, & sermo, quem caro & sanguis non intellicant,

Quanta in Avilæ religio.

Morbi Avilæ.

Febres cur impedimenta vocauerit Avila.

Avila æger carnis in Quadragesima maceratus.

ligant, sed vir ille cognoscebat, intelligens quantum sit in doloribus meritum Patientia. Videbat etiam hoc postulando partem se meriti amississe, simul etiam agnoscebat a Deo se humiliatum, & imbecillitatis sensum sibi datum, quandoquidem ut infirmus unus recusabat. Sic & philosophando dixit aliquando, cum morbi vis virgeret: Deus profecto vique eo admirandus in agro delitescere, quantum in Concionatore in cathedra perorante. Scire qui volet quam diu morbis est conflictatus, respondeo, annos amplius septemdecim quæ res magnam mihi concitavit admirationem, persuasitque Deo placere dolores patienter toleratos, cum tot annos *Aula* munus Deo adeo gratum obuiisset, hoc est, Ecclesiasta, tantasque animas lucrificasset, totque formasset discipulos & auditores, studia promouisset, dies noctesque sudandi, & tantam laureolam sibi parando, quot animas peccati luto, extraxit, post tot merita, quando in senio post tot labores quiescendum esset, maiora illi pramia Deus destinavit, quam hactenus commiserat. In illis enim gustum atque solamen in his vero maxime percepit dolores. Vnde colligo quantum sit in laboribus meritum, quando plenam gratiam (quod auit Deus in huius serui effudit finem. Probat Seneca dolores & infortunia vitæ huius mala non esse, quandoquidem M. Cato ea perpessus sit, quem ille virtutis bonum esse existimabat. Quanto nos iustius idem dixerimus, quia tot tantaque adversa Deus huic famulo immitit. Deus non fert gratiam suam ac beneficia otiosa esse. Mercatores pectinâ in arca otiosam iacere nolunt, ubi nihil est lucri, sed negotiantur & permittant ut nummos augeant: sic & Deus sibi gratiam abundare videt, materiam exercendi talenti obijcit: neque maior lucris quàm ex adversis patienter toleratis. Ut enim Apostolus ait: *Id quod in presenti est momentaneum & levis tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis*. Inter innumerabilia huius rei exempla non postremum illud S. Laurentij Martyris superpetit, qui ter virgis cæsus immaniter, & varijs flagellis dicendo: *Iesu bone accipe spiritum meum*, vocem celitus audiuit; *Multa adhuc restant tibi certamina*. Hoc Deus pronunciat quod Martyrem ut fortem cognosceret, gratiaque plenum, ad maiora toleranda, & ne coronam amitteret augmentum patiendi vberiore materiam largitur. Argumentum verò dolorum hanc esse causam, cur a Deo servis suis immittantur, patientia est, & quia ei complacitum est in eis. Dominus enim piè in viroque suis consulit, labore simul & patientia, ut in *Aula* nostro iam ostendimus. Singulare verò illud, in medio morborum proximis prodelle qua posset non desisse, qua hortando velatas virgines in cœnobij, quarum curam gerebat tanquam sponsarum Christi, qua consolando & erudiendo plurimos quæ ad salutem necessaria, plurimas adhuc epistolas spirituales (in quibus gratia Dei plurimum valuit, ut & spirituum discretione conscripsit, quæ medicinam opemque in re necessaria spiritu adferrent, dolores mitigarent, quod essent ipsius manu conscriptæ. Sic enim vi quadam ac spiritu solari nouerat, animumque addere ipsi qui his indigerent subsidij. His occupatus in medijs doloribus atque ægitudine non hic substitit, sed & festis solemnibus potissimum verò SS. Sacramenti Altaris, vel B. Virginis (quæ festa religiosissimè colebat) cubitu surgebat, vires Domino largiente, qui & morbum indulserat. Concionabatur plerumque octo conciones singulis octauæ Eucharistiæ diebus, idque tam valido corpore, ut æger minime appareret. At octauo iam die elapso ægrotudo redibat, idque per annos aliquot obserua-

uatum & illud extrema vitæ conciones ceteris seruoore vehementiores vias esse.

De tolerantia in aduersis.

Etti verò hoc patiendi genus ingētis sit meriti, maioris adhuc aliud est, iniurias a quo animo perpeti. Quam virtutē ornare Deus in *Aula* corona voluit, suoque signaculo obliquauit, calicē propinans quem ipse haurit, dicens: *Non est seruus maior Domini suo: si me persecuti sint, & vos persequentur*, & si verba mea calumniati sint, calumniabuntur & vestra. Sic enim *Aula* vsuuenit, cum verba calumniarentur, & ad fidei Quasitores delata, dicerent salutis portam diuitibus claudere, & id genus alia. Iusserunt itaque Quasitores fidei Hispani dum causa expenditur, custodia eum claudi. M. Parraga regens collegij nostri S. Thomæ in vitis tunc erat homo literatus, grandi ætate, ac sanctimonia: cognita *Aula* virtute ac sanctitate, fructu denique ipsius doctrinæ, narrauit mihi consilium sibi datum testes examinare desineret, adferens illud, ut quis ad legitimam sui defensionem oppugnantem occidere potest, cum moderamine, ut loquuntur, inculpatæ tutelæ, sic & testes impedire se infamia notantes posse. Sed ne hac quidem ratione, neque alia adduci potuit, ut illo vteretur inuenio: affirmans se Deo niti, suæque innocentia, hac se saluum fore. Quandoquidem Deus, teste Augustino, nec amat, nec deserit præcipue in tribulatione. Imò in Psalmis ait de itselfo: *Cum ipso sum in tribulatione, exipiam eum & glorificabo eum*. Seruaui ite acurate in *Aula*, qui ex hac calumnia probatus, & fide plenus euasit, iubentibus Quasitoribus fidei, ut festo die in eodemque templo ubi predicare solitus erat, ad S. Saluatoris vasto templo & collegio Hispanensi concionaretur. In cathedra simul apparuit, tubis ac tibij ingens datus plausus ciuium magno solatio. Ut verò Saluatori placeret verba facere cepit, auditores adhortans preces pro se calumniantibus funderent.

Verum ne hoc quidem tempore otiosus erat, nec oblitus eius Christus est, qui consolari solet eos qui pro nomine ipsius patiuntur, ut quemadmodum Propheta ait Regius, secundum multitudinem dolorum consolationes animam laetificant. De hac ipsa re familiariter aliquando mecum colloquutus dixit hoc tempore Dei benignum erga se extitisse, idque in pretio habere dñi mysterij redemptionis humane cognitionem tum suggereret. Hi enim thesauri sunt in Christo nobis ad sperandum & amandum, & animum in Deo exhilarandum, & læto animo perpeti aduersa pro illo; custodiam verò illam felicem sibi reputabat fuisse quod paucis diebus plusquam annis aliquot studiorum hoc mysterium euoluisset. Apparet igitur parem gratiam illi tum Christum præstitisse quam Hieremie Propheta. Hic enim veritatem publicè profitendo compedibus victus solatium Dei sensit cum ingenti ac læta apparitione, his verbis: *Clama ad me, & exaudiam te & annuntabo tibi grandia & firma quæ nescis*. Ostendit ibi institutionem Hierosolymorum post Babylonicam captiuitatem, mundumque reparandum Christi Domini aduentu, verbis sanè id grandibus eiusdem capit. XXXIII. exaggerando. Hic enim Dominus consolari suos solet etiam captiuos lumine alliciendo, cognitioneque redemptionis humane, quæ summæ religionis Christianæ Philosophia exiit. Non desuere persecutiones alia emulationesque. Nec enim frustra Saluator ait: *Si patrem familias Beelzebub vocarunt quanto magis domesticos*. Si inuidia eundem Dominum adeo pressit ut ad mortem deduxerit, animaduertit & hoc Pontius Pilatus, quod

Septemdecim annis morbis est conflictatus.

Dei cur amicis suis aduersa immittat.

a. Cor. 4. 7

Joan. 15.

Aula carceris manu capatur.

Psalm. 90.

Cum laudat.

Psalm. 91.

Quod emulatum ex captiuitate reperitur.

Mat. 13. 12.

Mat. 10. 11.

Mat. 27. 11.

Mat. 27. 11.

per

Patitur in-
uidios.

per inuidiam tradidisset eum.) Ecquid mirum eadē & familiares eius vrgeri. Rectē dixit Seneca Philosophus: Si nullo tibi inimicos facit iniuria, multos facit inuidia. Idem *Auila* vsuuenit: quidamenim Concionatores fama ipsius incitari & auditorum perspecta frequentia, itaque se negligi, aliorum felicem successum, iniuriam sibi interpretabantur, hoc verme inuidiae arrodente viscera, vt vipera quae matris vndenaicitur ventrem perrumpit. Tales qui repugnent plures in vita expertus est, potissimum concionandi initio; donec tandem virtutis exemplo inuidiam superauit. Attamen animi tranquillitatem propterea non amisit, pacemque semper seruauit, neque amulos verbis oppugnauit, imo quae poterat verbis placebat, spinasque cordi exemit. Adhuc quia nocere studebant res, hac illi bene merendi de alijs materia fuit. Norat enim (vt sapē ipse per epistolam scripserat alijs, verboque de superiore loco docuerat) proprium id esse filiorum Dei munus, petras in panem conuertere, & venenum in medelam, adeoque in virtute crescere quae alij decreverent. Ostendit itaque familiari cuidam discipulo, vilitatem quam inimicorum amulatio animae suae peperisset.

De pietate eius erga B. Virginem.

Ad B. Virgi-
ni Ecclesia
construenda
nem magnā
pecuniae vim
colligit.

Agnum cum adamaret *Auila*, ouem quoque coluit genitricem, hoc est vt filij erat studio-
sus, sic & matris fuit. Tantum est enim filium inter & matrem vinculum, vt qui alterum amet, vtrumque amet necesse est. Filius enim eiusdem substantiae vt homo & carnem a matre traxit, vt qui filium amet, matrem adamare sic necesse. Hinc granditatem, dignationemque B. Matris scrutabatur, ratiocinando ducto argumento a filij dignitate vt quo matrem cognosceret. Nam Catholica religio, omnisque adeo Theologia Christi Seruatoris exaltat Incarnationem supra humani intellectus vim & Angelici. Cum enim dimittere se Deus voluerit, humanam vt carnem nostram indueret, talem etiam genitricem esse oportuit quae nō dedecori esset, quin potius decus & gloria, hominem ex ea fieri, qui natus est, Dei filium. Vnde & dignitate vicissim matris cognoscimus: cum enim Deus matrem qua naceretur eligeret, talem esse decuit, cui honori quoque esset filium talem peperisse. Cognouerat id probe Ecclesiae nos, vt hinc Virgini deditus ac deuotus extiterit. Apparet hoc, testaturumque reliquit concionibus quas ad populum habuit, suntque in manibus. Dicendum itaque hoc loco de hac eius deuotione non nihil. Verba faciens Granata rogatus vt pro concione populum hortaretur, vt elemosynas fabricam templi maioris, quae tunc exstrui in B. Virginis honorem cepta, iuuaret: cum inter alia dixit: Equidem adero fabricantibus & ingentem lapidem humeris tollam, qui ponetur fundamento templi in honorem Deiparae Virginis. Quibus verbis eam vim Deus addidit ceterisque adiunctis, vt magna pecunia vis supra quam dici potest, colligeretur. Inopes a pecunia, per auctionem sua distrahebat ad templi architectionem. Quoties item idē repetebat abunde collectum. Suadebat assidue concionabaturque ingenti spiritu de pietate erga matrem Dei. Virginibus virginitatem suadebat integritatemque, vt plurima seculo valere iussu, etsi in dignitate essent, seipsas castitatis voto obtinuerunt, aliae etiam religiosarum sese septis incluserunt. Hispalis quid accidit? Princeps inter ciues vxorem tollere Zelotypus decreuerat. Consulit *Auilam* qui fortē occurrerat: & in proximum digressi templum hominem auscultabat, dissuasitque necem magna verborum vicumque nondum satis persuasisse vi-

deretur, hac subiecit: Doleo sanē me tibi consilia parum prodesse. Et quamuis audiendo fissus es, rogo tamen genibus aduoluaris ad hanc B. Virginis imaginem suppliciter rogando, hanc tibi animi affectionem auferat. Paruit ille, sensitque confestim remedium, dolorisque leuationem, vt mox *Auila* significauit: & vterque Deo gratias egit pro hoc singulari beneficio, odio iam sublato suspitioneque falsa vxoris.

Quam deditus Eucharistia Sacramento fuerit.

Diximus supra quo lumine intellectus mysterium hoc Incarnationis Christi cognouit *Auila*: eadem luce ac gratia donatus a Deo ad sanctissimum altaris Sacramentum cognoscendum. Neque id mirum quod inuicem hac nexa sint. Qui enim Dominus oblatus est in Caluariae monte, idē se in Misa offert Sacrificio. Admirandus itaque in pietate & cultu huius extitit Sacramenti: qui cultus augebatur solatio ac gustu panem hunc Angelorum sumendo. Et quamquam duo hac mysteria valde illum inuitabant, consolabanturque: incarnationis tamen fidem habebat & quidem viuam, sed Eucharistiae praefer fidem etiam gustum experimentumque; quotidianarum consolationum ac fauoris Dei. Et hac quidem tanta fuere, vt concionando semel ingenuē praeedicaret, experientia se huius virtutis & effectus, quem Sacramentum hoc in anima operatur, non modō non difficile esse fidem diuini huius mysterij, imō & facilem ac periucundam. Cum sit autem vetus hoc verbum verum: *Narrat quisque vngesta in foro res est*, quo bene in hoc Sacrosancto Sacramento illi celsisset, sic & altissima grandi spiritu, de eius praedicabat dignitate. Neque contentus viuē vocis laudibus, conscripsit & centum amplius folia in Euangelium festi Eucharistiae: quae folia familiares eius discipuli possident. Neque solus hoc fruebatur cibo sermonum, sed & cum fratribus communicabat, id est, saepenumero hortabatur ad frequentandam Eucharistiae communionem, & eo quidem tempore cum rarissime vulgus communicaret. Quam ob rem aduersa multa perpeffus est & calumnias cum Antistitum, tum personarum quae a frequenti horrebant communione, non tanquam ob rem nouam (quandoquidem cum ipso cepit E. A. A. uangelio Apostolorum temporibus) sed quod hominum improbitas ac desidia nouam rem finxerat per se antiquam, maximeque rei Christianae vilem. Verum cum mundi sensu non regeretur *Auila*, sed veritatis spiritu qui cor eius occuparat, eodem ipso fretus spiritu seculi se fluctibus obiecit, procillas felines interpretans, hac de causa in se concitatas. Praeterea fidelium pietatis excitanda per octo Festi Eucharistiae dies concionari solebat, vt supra retuli, curabatque festi huius solemnitate augustam haberi ubique supplicationem. Adhuc dum Granata concionatur, quinta quaque feria in sacratio templi maioris concionabatur de Eucharistiae Sacramento, quo frequens, etsi festus dies non esset, populus affluebat. Vtque pietas hominum cresceret, crebrō ad summos scripsit Pontifices rogando iuberet quinta quaque Septimane per annum feria hora recitarentur de sacrosancto Altaris Sacramento. Hortabatur & Sacerdotes familiariter ritum exponens, quaque reuerentia se ad celebrandum festum diem sacrum que compararent. Suos insuper hic discipulis ac concionatoribus auctor fuit, hortaretur concionando ad frequentem Sacramenti vsum: quo modo multos sibi adiunxerunt, animisque medelam attulerunt. Quo factum est, vt ipse sui que magna a Deo sint praemia consecuti. Verum enim verō ita frequentari iussit Sacramenta, vt ad vitam cuiusque ac mores respectum haberent, pro frequentantis cuiusque

Præter fidem
etiam gustū
in Eucharis-
tia *Auila*
habuit.

Scripsit in
Euangelium
festi Eucha-
ristiae.

A. A.

Per octiduum
venerabilis
Sacramenti
conciones
habuit.

Pro officio
corpore
Christi: qua-
que quinta
feria recita-
do iussit.

iussuque emolumento. Et sic prudens confessorius licentiam aut daret aut negaret communicandi. Per spicuum ex epistolis ab eo datis ad Ecclesiastas super hac re prudencia refertis ac iudicio, ut qui harum rerum magnum haberet experimentum.

Missæ celebrabat officium fuis tot lacrymis ac pietate, quam incuteret etiam audientibus. Ita sacris semel operatus discipulorum vni dixit: *Pro Missam semel bene peragere. Alias vero eidem dixit: Cum Missam celebrare desis, os aperire nolle.* Interpretetur hoc dictum quisque pro suo arbitratu. Refert D. Bernardus, *ori instrumentum cor euacuare posse*: & fortassis idem dixit, optans os claudere furni, ut amoris ignis, qui hoc Sacramento accenditur, foras non erumperet, aut idem dixit, quod pio homini videretur aliud quid indignum esse ingredi quod Deus iam intrasset. Solitus adhuc dicere, optate se ut dum viueret domum incoleret, in qua fenestra ad sanctissimum Eucharistia respiceret Altare. Sanè desiderium hoc est studio & amore natum: qui amor tum demum delectatur, cum re potitur amata. Nunc Deus voti compotem fecit, cum facie ad faciem videret: et si exultabat sub velo cernens quo nobis hic Christus appareret, quid erit absque velo in sua gloria ac pulchritudine facie ad faciem contemplari.

Dixit forte ei familiaribus vnus: *Domine, viam à Christianis urbs Hierusalem possidet, ut paulatim eo commigrare liceret, sanctisque illis locis emori, ubi Christus nostram operatus est salutem, audita re, solita animi pausa reposuit: Nonne habes sacrore eius desis. Sanctum Altaris sacramentum? Eius dum mihi venit uerum erga in mentem, quacunque in terris sunt fastidio.*

Nota singula
re eius desis.
hoc Sacra-
mentum.

Non hæc capiunt omnes nisi qui gustum habent, Dei benignitate, panis Angelici ac celestis, ac luce singulari illustrantur, ut ingentem Dei dilectione agnoscant, quam ostendit nobis in hoc Sacramento Altaris. Volens diuina maiestas, quæ in celis Angelos exultat, in terris cum peccatoribus degere, & in nostris habitare corporibus atque animis, ut sanctificet, similesque sibi reddat vitæ, hic innocentia, & post in gloriæ æternæ magnitudine. Hac enim re cognita non modò viuâ fide, verumetiam experientia ac lumine singulari Spiritus sancti; mirandū non est, dixisse etiam *Anilam*, dum diuini meminisset Sacramenti, omnia se mundi fastidiire.

Magnus ei erat ardor quotidie comunicandi pane celesti: cumque agnitio gratia atque imbecillitatis quibus affligebatur opus esset ad secundā horā aliquid gustare aut ad tertiam in aurora, breue diploma à Pontif. obtinuit, ut ante illas communicare liceret horas. Quod breue diploma P. Salmeron à Paulo IV. Pont. obtinuit anno M. D. LVIII. beatissimum Patrem instruens super meritis ac morbo *Anila*. Qui illi concessit post decimam mediæ noctis sacris posse operari, aut sacrificantis manu synaxim accipere.

Pontifex ei
indulget ut
post duodeci-
mam noctis
horam cele-
brare possit.

Denique eo erga Eucharistia Sacramentum studio fuit, ut illi relaxationi & morbi leuamento esset pia conscribere. Cumque additus huic in primis esset Sacramento, sic erat etiam mysterio Incarnationis Christi, ac B. Virginis, ut iam diximus, dicere solebat, ut si per omnem vitam scribere de his tribus vellet rebus, argumentum defore nunquam. Idem & de Spiritu S. dicere solitus est, cum toties experiretur effecta atque animæ influxum, hinc illi nata deuotio est, ut ne de Spiritu sancto defuturum quod scriberet, nec de tribus supradictis quod prædicaret. Deuotio etenim ut à sanctis dictum Patribus, lingua est animæ. Cernas itaque si pia sit mens, pia plurima ex corde Deo proferri, quod alias non pos-

set. Nihil itaque mirandum, pium hunc *Anilam* erga supradicta quatuor, Eucharistiam, Christum, eiusque Matrem, ac S. Spiritum scribendi semper ac dicendi materiam abunde suppeditasse.

DE CONCIONIBVS SACRIS eorumq; fructu.

CAPVT IV.

DE iusto scriptum est eum instar esse arboris. *Ad aquarum riuum plantatus: quæ fructum dabit in tempore suo, & folia eius non deficient, & omnia quæcunque faciet prosperabuntur.* Age videamus, quæ fructum tulerit arbor ista ad marginem posita a quarum sacra Scripturæ decurrentium, aucta que gratia imbribus, & aëre, ac vento sancti Spiritus, laboribus exulta, ac virtutum exercitatione. Hac enim perfectione acquisita suo emolumento fructum proferat necesse est, & commodum alijs conferat. Quod illi negotium studio cum esset, ex quo de superiore loco verba facere cœperat, hoc est, vires omnes impendere, studia item ad Dei obsequiū & animarum utilitatē, visus ei fuit eo consilio locus deligendus, ubi maior & laboris vis, esset, maiorq; necessitas impenderet, honoris verò minimū & applausus secularis offerretur. Ad Indos itaq; nauigandum duxit. Cum ecce commoda illi fuit oblata occasio, ut coniungeretur contubernio Episcopi Tlaxcala, qui secum *Anilam* ducere in Indiam voluit. Venit itaque hoc consilio Hispalim, & nauigandi tempus opportunum præstolans ibidem se ad nauigationem comparabat. At Deus qui alteri eum destinabat loco, quique sæpenumero voluntatem suam declarat, efficiens ut nostra expleri non queat, conatus huius noua ratione euerit. Dum enim moratur tempus ut se via committat sacris operabatur quotidie in templo quodam, ea pietate ac reuerentia, lacrymarumque vi, ut cum P. Contreras, magnæ vir auctoritatis ac virtutis, hac arrepta occasione, familiaris cum illo agere cœperit, & explorare, quid animo ageret. Qua re cognita auertere illum ab ea studuit, aliter in Bœtica sat negotij suppetere, ut Indiam adire necesse non sit. Verum cum mutare nollet ipse propositum nec focios viæ deferere, accessit P. Contreras. D. Alphonsus Manriqueum Archiepiscopum Hispalensem, & Quæsitorem fidei generalem; certiorum eum faciens de *Anila* & fructu quem ab illo sperare posset diœcesi Archiepiscopali: suadens ut ad se accitum vocaret, cogeretque obedientia vi ibidem manere. Euocato itaque P. *Anila* adferente illa quæ iam diximus, ac se omni quæ poterat, ratione excusante allatis interim varijs rationibus, tandem Spiritus sanctus, qui per Pontifices voluntatem sæpenumero aperit suam, ita erga *Anilam* affici cepit, ut vi sanctæ obedientia mandaret in Archiepiscopio, ut accidit, domiciliū caperet, moxque cathedram ad concionandum conscendere iuberet. Et si verò detrectaret id ille ut tyro adhuc in hac arte, mos tamen fuit Præfuli gerendus. Habitaque Concio prima in templo S. Saluatoris festo Mariæ Magdalene die, præfente Archiepiscopo illo Hispalensi cum nobilitatis flore. Narrabat postea suis discipulis *Anila*, anxium se priusquam conscenderet pulpitum, ruboreque plenum excitisse. Hoc itaque in agone oculos ad imaginem Christi cruci affixi quæ appensa erat, attollens, sic precatus est: *Domine Iesu per illum ruborem quem sustisti, cum vestibus exutus cruci affixus es supplex oro hunc mihi inuilem, pudrem eripias; deoq; verbum tuum in ore meo, ut hac concione ad sui nominis gloriam vel tuam animulam lucifaciam.* Annuit Deus: dixitque postea suis familia-

Plal. 13.
Hic. 17.

Ad Indum
Hispalim.

Labitur mo-
dum Hispa-
liæ de cui
conspiciunt

familiaribus, & maximis vnum hunc sermonem extitisse, maximeque frugiferum: relictis interim auditoribus oblupefactis, spiritum & dicendi fervorem vnicè admirantibus.

Perrexit porro eodem semper spiritus fervore, ut semper concionari, movebatque corda audientium quòd vellet. Accessit tum demum P. Contrecas, cuius suprà facta mentio est, & sacerdotes aliquot honesti, quibus vsus est familiariter & fructum doctrinæ ipsius pietatisque; hauserunt. In valetudinarijs interdum verba faciebat, ingenti stipante auditori cæterua. Scholas item puerorum ordinare cepit ac Christianam explicare doctrinam seu catechismum in foro vicisq; publicis. Dñi multumq; Hispali his se muneribus exercuit. Verum cum concionatores nubium instar sint, teste Isaiâ Propheta, irrigantes varias regiones, ubi placitum est Deo, dirigere vel gubernaculo, vt lob loquitur: Hispali decedens ad alia eiusdè Archiepiscopatus oppida, vt ad Alcalam de Guadaira, Xerez, Palmâ & Ecigâ excurrerebat totosq; annos novem in concionando consumpsit, auspiciatus, ab anno duodecimesimo, aut à tricesimo ætatis anno cū ingenti sanè fructu atq; utilitate multorum & vocatione ad perfectiorē vitā tamerū valde duri homines viderentur. Audire memini exaggerantem aliquādo pro concione eorū vitii, qui pecunia quadā voluptate Deū offendere nō dubitant: Ieremiæ illa verba adhibēdo: *Obstupescite cæli super hoc, &c.* & reuera tam vehemēti spiriū atq; admiratione omnium ea protulit, vt mihi parietes templi tremere ac commoueri viderentur. Longum esset singulatim fructum concionum eius commemorare: et si infia de re illa aliquātingam.

Opidis illis relictis Cordubam venit sub Episcopo F. Ioanne Toletano. Afsidue ibi concionatus, frequentī auditorum concursu, omniumque placito. Iacta itaq; Euangelij sagena multos cepit pisces variarū personarum cum nobilium & Clericorum, tū aliorum fortis inferioris, & infimæ gentis multorū. Cordubæ quoque versatus est sub Christophoro Roxareiūque suū collegium ibidem instituit Clericorum proborum, vt inde ad vicinos pagos concionaturū excurreret. Habita tunc fortē Synodus Cordubæ, qua solus Clericis seorsim concionabatur: apprecatus illis profectum in spiriū præ cæteris gentibus, quod ministri sint sacramentorum ac Verbi Dei. Ex eo verò ardore ac desiderio, nascebatur vt tanto fervore ac spiriū ad eos concionaretur, vt auditores sæpè commoueret. Plerique enim vitam in melius commutare statuerunt: alij sequi ipsū proposuerunt veluti discipuli. Ex his ingeniosiores Salmanticam studiorum gratiā mittebat. Quos studijs iam confectis & ad patrem reuersos postquam eius doctrina & consortio profecissem dimittebat ad conciones habendas confessionesq; excipendas varijs locis. His ipsis temporibus in hac Cordubensi ciuitate, bonis abundante ingenijs, lectionē instituit Philosophicam ac Theologicam: & professores ex discipulorum assumpsit grege: idque dum Societatis IESV Patres Collegium fundarunt & hoc munus obierunt. Eadem tempestate vespertinis horis sacrā ipse explanabat Scripturam, frequenti concursu ac fruge audientium. Magnus sane labor in hac vrbe ab illo susceptus & quantum splendoris adferret, passim obseruatum.

Granata concionatur.

Corduba Granatam sub Casparo Aualo Archiepiscopo concessit, Præsule sanè magno Deum imprimis timente. Hic spiritum diuinū instaurasse visus: captus enim fructu Cordubæ ac vicinis in locis collecto, noua excitatus spe virtutis ac sanctimonie vrbs Antistitis ad prædicandū labori.

Granat. Opus spirituale.

re de integro reuertit. Principio cognita Præsule regia ac vehemēti eius doctrina, lectus extitit, quòd auditorum muneris sibi commissi Deus dedisset. Locum itaq; ac domus suæ membrum illi attribuit, rebusq; in arduis consilio est ipsius vsus. Cæpit concionari fervore nouo ac spiriū, vt labori fructus abundè responderit. Multi enim hic se in eius disciplinam tradiderunt. Maxima verò utilitas consecuta est in magistris ac Gymnasijs huius vrbs: qui eo vsi sunt per familiariter, doctrina eius profectum facientes, & nouam ingressi viuendi viam. Cumque Granatenlis Valla sit ciuitas, multusque Clerus ac studiosi: Sic multi eius disciplina progressum fecerunt. Protulit adhuc Præsulis sanctitas, qui virtuti, vt par erat, fauebat. Profuerunt & multorum exempla, qui in virtute excelluerat ex auditōe doctrinæ Aualæ & progressus fecerat. Frequens iā inoleuerat Cōmunionis vsus. Discipulorum quidam erant intimi, cum illi vtentes mensa in exiguo triclinio. Institutum & hic Collegium Clericorum Selectorū Collegium se ad nutum & obsequiū Archiepiscopi alia item puerorum, qui catechismo informabantur. Equidem hoc loco recensere quæ quæ a Carillo tunc vocati postea Theologiae laurea Doctorique insignibus cōdecorati sunt: vitæque exemplo atq; innocentia & doctrina Ecclesiæ profuerunt. Cumque plerique adhuc superstitēs sint, nomina eorum referre abstinere. Quodque in hac vrbe prosperè cederent hæc omnia similiaq; multa, recreatus Pater fructu laborum suorum nominabat urbem hanc Granatam, hoc est, malum punicum, quod ibi eius labor enituisse, manus enim Dei seu digitus negotijs intercessit, fauente Deo Aualæ nostro: qui dies noctesque de amplificanda Dei gloria cogitabat. Præsul etiam religiosissimus fructum Ecclesiæ suæ animaduertens à doctrina Aualæ profectum, apud se retinere virum studebat, cum consilij gratia, tum bono animarum: Vtus his ferè verbis: *Frater magister nobiscum maneto. Ecce Deo fructus colligis.* Respondit ille: *Reuerendissime Domine, quicquid iusserit Deus faciam, ut æquum est.* Archiepiscopus generali hoc responso non contentus, vrgebat magis magisque, verbo vt se obstringeret. Verumtamen et si importunus esset offeretque canonicatum, ingensq; Sacerdotium quod vacabat. Non satis tamen hæc ad obstringendum valuerunt, vt aliquid de se cōstitueret vt pote qui suus non esset, sed Dei, qui hoc illi concionatoris munus imposuerat. Nouerat probè, quibus hoc munus est, diuina intēdere voluntati debere, quæ de suo domicilio ac via disponant, noluit itaque obstringi nec vlli alligari loco, vt multi solent, quorū perexiguus est fructus. Alibi enim doctis abundat Respublica, alibi vero caret, vt illis nauis amsiduitas pareat, hi verò præ defectu eorum fame enecentur. Quibus hominibus præter caritatis vim loci, mutatio pergrata esse deberet, nouum adferens gustum fructumque quæ colligunt auditores noui aduentu Ecclesiæ.

† Affigi concionatur.

Granata iam pro virili exulta Dei vinea, Bætam se contulit ad prædicandum fundandūq; collegium amplum: cui dotando opulentus quidam reditus abundè reliquit. Cognito iam hac in ciuitate factiones antiquitus viguisse & quidem cruentas, inter Benauidos, & Caruajalos, profuso interdum sanguine, ac morte subsequita, hanc Deus Aualæ gratiā dicendiq; vim contulit de tot animarū iactura doleri, vt multas turbas compoluerit: quodque regia efficere nondū auctoritas potuerat, potuit inops hic, Deo bene iuuare, sacerdos. Præter huc autē insignē fructū, equetris aliquot ordinis nobiles Deo sermocinādo lucrificat, Dynastas etiā ac populares.

Bbbb

Nam

Archiepiscopus Granatensis Aualæ in familia resceperat.

Aualæ Collegium ad nutum & obsequiū Archiepiscopi instituit.

Canonicatus reseruit.

† Bæta

Factiones componit.

Scholas instituit & Catechismum docuit.

Alia Archiepiscopus Hispalensis opida concionando peragravit.

Ierem. 2, 12.

Corduba magno cum profectu dicit.

Seminarium Clericorum ibidem instituit.

Sacram Scripturam præfatur.

Nam Dei verbum in huius serui ore, vbicunq; verba faceret, ignis erat cor accendens, & malleus qui multorum confunderet duriciem. Hinc enim virtute nomen Hieremia vati Deus attribuit. Euenit itaque memorandum illud, vt in domo angusta, quo conuenire factiosi & inimicitias fouere essent soliti, collegium ibi inchoaretur: quod in Academia postea conuersum, concessa laureis donandi studiosos facultate. Cumq; *Aquila* rudi in *Academia* antequam malitia inuaderet pueros imbuendos censeret catechismo, morumque honestate, collegium ibidem pueros hoc consilio instituit. Vtq; Academia non literarum modò, sed & virtutis (sine quibus litera nihil profunt) schola esset, euocauit huic Academiae condendae discipulos egregios Granatæ relictos, & veluti, vt Christus ait, simile est regnum cœlorum grano sinapis: cuius etsi minimum est semen in arborem tamen excrescit: ita huic Gymnasio fundendo vsuuenit. Collegiū .n. paucorum vertit in Academiam; quo magnus studioforum numerus confluere ex frequenti illo populo solet. Adhuc præceptores primi Academiae legitimi erant filij ac familiares *Aquila*, lacte doctrinae ipsius enutriti, ac formati eius concionandi modo: quæ potissimum re id loci vberè collegerunt fuerunt, similesque cõtenderunt reddere suos discipulos. Atque ita prodierunt ex hoc ludo egregie cū literati & docti, tum virtute præditi: qui doctrina atque exemplo vitæ multis præluxerunt in laenli Episcopatu: sicque granum sinapis antea paruū in arbore excrescit, ramosq; longè lateq; vicina in oppida distendit.

Erat hoc in mole negotiorum optandū maximè, studioq; Patri *Aquila*. Simul enim concionari cepit, doctrina opus esse agnouit, cū ad docendum pueros, tum ad honestos sacerdotes formandos. Agens forte de his & à mundo id impetrari non posse beneficiū ratus, dicere solebat: *Hoc desiderium ad sepulcrum deferam*. Verum cū ea tempestate Patrum Societatis IESV institutum agnouit, vt vcto suo peropportunitate, incredibiliter spiritu est gauisus, cognito quo ad id quod præstare ipse nisi multis annis non posset, & quidem agrè, prospexisset Deus aliquem qui illud, institueret ac præscriberet in perpetuum.

Montilla quoque Ecclesiastem agit.

Quadragesimarij quoque ieiunij sermones Montilla habuit, seruiore adeo calenti ac fructu, vt, narrantem mihi Domina Teresa Marchionissa sorore, quingenti amplius totius vitæ antea peccata expiarunt. Addebat illud certò se id scire quod ad se multi confugissent, vt curaret sacerdotes qui aures ritè penitentibus darent: tantus erat hominū concursus, non tam iubilei causa quàm impetu dicendi, quo vsus *Aquila* ad animos audientium permouendos.

Cordubam hinc redijt & mox Zaphram anno eius seculi millesimo quingentesimo, sex & quadragesimo. Hic verba ad populum fecit fructu vlitato ipsi animarum, nobiliumque eius vrbs: qui et si erant pietati maximè addicti, accipiebant tamen libenter animo quisque suo erudiendo doctrinam & vitæ ipsius exemplar. Comes etiam Petrus vitam functus familiariter illo utebatur tamque de illo sensit magnificè, vt de eius prudètia ac doctrina dicere vt solitus esset, nihil ab *Aquila* geri publicè quin omnibus esset numeris perfectum: quod ingenium mentemque haberet omni genere scientiarum refertam. Talem enim esse oportuit quem omnibus aded sollicitus, vt cūm œconomus primarius principis creari posset, eius qui nunc regnat (quæ dignitas aula præcipua est, quaque decoratus fuit Alba dux) suscipere recusat, et si vigerent amici importunè ac necessarii. Recusauit autem non tam inueterudinis

causam quam zelo periculum animi euitandi in vita aulica, præcipue verò in talibus Reipublice nunciis.

Profecit & domina Comes Ferie sermonibus *Feria Comes* *Aquila*, cui frequenter aures penitenti dabat: documenta etiam abas vitæ præbens honestæ ac perfectæ. Nupta igitur a Deo dignebatur ad eam vitam perfectionem, vt iam monialis pfa videretur futura, si quid Comiti marito euenisset humanitus, qui imbecillo vivebat corpusculo adeo vt vxor in morbo ancillæ cuatricis potius quàm vxoris munere functa sit. Hæc *Aquila* in hac vrbe diutius, quod nobiles sibi additos ce neret, & consiliarij ipsi dicto audientes essent in ijs quæ nunciis essent cunq; & ad animarum pertinerent salutem. Singulis itaque Dominicis diebus ac festis concionabatur. Curabat & hic catechismo pueros imbuere: idemque omnibus in locis cū poterat religiosus seruabat, & discipulis commendabat quoties aliquo eos ad prædicandum & confessiones excipiedas mitteret. Hoc ipso tẽpore quod *Epistolam* *S. Iohannis* *canonicam* *vna hora* *explanabat* in templo monasterij S. Cataring, ad q̃ lectionem inter alios auditores Marchionissa aduolabat & *explanabat* *Comitissa*: quæ dominæ libentius illas accipiebant lectiones quam festa, epulas, ludosque seculares.

Postea placuit his nobilibus ad Marchionatum Pliego tẽdere: vbi Comes adeo grauitè cepit agrotare, vt ad extrema perductum sit. Nec defuit laboranti *Aquila* vt amicus fidelis. In eo dolor qualis a libi nullus maior perspectus, quod magna esset tanti viri iactura ob singularem hominis virtutem cognitionemque rerum agendarum, vt mundo est notum vniverfo, quem mater præceteris omnibus germanis intinè diligebat.

Comitis itaque vxor quæ tum febribus assidue tenebatur, vidua fuit à vigesimo quarto ætatis anno, certa propositi, cuius iam memini, vt S. Clara monialis Montillæ fieret, quod est opimum monasterium virginum. Hicque habitum sumpsit adeo libenter ac deuotè, vt induta veste mihi diceret: Se hilariter vestem illam Franciscano: um induisse, mundum vt effugeret, elletque in sponsum Christi numero. Quam vt ita vestitam Marchionissa vidit, tristitia commota incredibili fuit: redibat enim ad mentem filij tam dilecti iactura, & vxoris eius adeo dilectæ vitæ commutatio, vt lacrymas tenere non potuerit. Accurrit itaque mox ad *Aquilam* rem vt infectā redideret: verum cum corporeis ille lacrymis nihil moueretur, mentemq; viduæ illius Comitissæ perspectā haberet, saluans illam in proposito confirmat, & locum Marchionissam qua potuit solatur.

Locus hic manum mihi inijcit vt de hac moniali Comitissa pauca dicam, non tam ipsius causa, quàm *P. Aquila*, cuius hic pertexo historiā, quod hic propositum illius dominæ vitamq; confirmat. Seneca philosophus Lucilio scribens familiari amico quæ ipse instruxerat, & excitarat ad virtutē & ad quem vnum omnes extant epistolæ eius, his vitur verbis: *Asserote mihi, meum opus es*: significans amici virtutem suū esse opus, totumq; sibi vindicare. Quod doctrina sua adeo illum ad virtutis honorem promouisset. Vnde etsi stemmatis nobilitatē ac stirpis propaginem matronæ nobilis à maioribus accepisset, spiritale sanè decus, quod diuinum est & naturā excedit, huic *Aquila* magnam partē referre debebat acceptum. Conspicito enim hic cordis eius humum femini aptam verbi diuini, boni est functus Agricola officio: qui n. esset virtutum ea copia collegit, q̃ vniverfo iā orbi innotuit. Quo fiebat vt illa perfectio spirituali suo fructu ac Spiritus S. solatijs, *Aquila* id omne trāscriberet, adeoq; ingēti affectu, vt longā illi à Deo in primis bono suo vitam precaretur: vt plurimè

Domus factioforum in Academiam conuertitur.

Matt. 13.

Quanto cum fructu Montilla concionatus sit Aquila.

Zaphram venit anno 1546.

Petri Comitis de Aquila te sermonum.

Eius encomium.

plurimæ testantur illius ad me epistola. Cognatos enim vt cognatos amabat, *Auilam* verò parentis loco duxit illos moderato restrictoque affectu complectebatur; in hunc verò vt Dei ministrum totum animi suū effundebat. Illis sanguine iūctis utebatur rariū agriusq; quod cor occuparent, cū vni Deo illud seruaret; hunc verò obseruabat huius conuersatione ambiebat, quod in illo Deū adamaret. Hinc factum, cū Marchionissa filia suā natus filius esset, cunctiq; de nouo herede à Deo dato gratularentur, ad me illa sic scripsit: *Idolum paruum natum est: ora itaque Deum, ne in meo corde plus satis occupet loci.*

Quo exemplo Christianus cognosceret lector dignitate spiritalis vitæ. Ad hoc intelligendū sciendum in viro iusto duplicē vigere spiritū, naturālē vnum, & alterū supernaturālē. Illū à parentibus accipimus; hic à Spiritu S. est: Ille filios nos hominū reddit, similesq; in naturali vitā atque heredes bonorum; alter verò Spiritus Dei filios facit, similes eius vitæ puritate, & heredes gloriæ ipsius. Hinc apparet alter alteri quantum sit præstantior: quandoquidē ille humanus hic diuinus exsistit. Quod cū ita sit, mirandū non est si quis doctrina, exemplo, precibusq; alicuius factus est spiritalis homo, magis adamare ac reuereri spiritalem quā corporeum patrem, quod maius ab illo beneficiū acceperit. Equum ita que est pietate ac grato animo vt respondeat magis.

De hac nobili matrona nihil dicam amplius: illud tantū quod ad *Auilam* pertinet vitā. Quicquid enim de effectis dicitur, gloriæ causæ efficientes accedit. Illud tamē silentio prætereundū non est. Imperatricē Philippi Regis Sororem, cū hic Loxæ esset, interrogale me, an nobilem illam monialē nollem. Annui; & ego verò pridem noui. Epistolam itaque mihi sua exarata manu illi reddendam obtulit, magnūq; S. Crucis Dominicæ fragmentū, auro inclusum, & graphicē elaboratum: & quidē magnis rosarij affixum globulis. Iubēs ad illam mitti, ea lege, vt illi vicissim aliquid remitteret. Feci vt iusserat, & monialis ad me perscripsit, redditum sibi rosarium: sed quod *Augusta* ab illa petebat, vt mihi videretur ei præparabat confusione. Excusare enim & nō obsequi tantæ Domina imperio durum id ac graue foret: verū sui aliquid pro reliquijs mittere quasi sancta esset, id demum mani obnoxium gloriæ. Verū enim verò cogitando anxia illud ingeniosē excogitauit, qua sui gloriā effugeret & in *Auilam*, patrem spiritalem deriuaret. Pro munere enim ab *Augusta* à se petito egregiam submisit concionem quā habuit *Auila*, dū velum sibi imponeret, tricesimus iam annus abierat. Sic prudentissima monialis honorem colligit vanamq; gloriā, & *Augusta* simul satisfecit. Hinc discere liceat maiore in pretio virtutem esse, quam in stemmate nobilitatem: quandoquidem hæc fauorem *Augustæ* honoremque adepta est.

Aliquot insignes matronæ & illustres, Auila doctrinā ad pietatem tradidit.

DE locis hæcenus quibus est *Auila* concionatus solutus, pertractaui, atque de vi doctrinæ ipsius variisq; hominibus diuersi status qui ad Dei se obsequium contulerunt. Dei enim verbum in eius ore erat, vt Apostolus nominat, gladius vtriusq; secans, qui corda valide feriret auditorū. Qui enim prudentiores illum audiebant noua vt lingua, & ab alijs diuersa predicabant. Etū verò in locis quibus Ecclesiastem agebat, vocatos nonnullos generaliter diximus eius concionibus, plures tamen ex ijs peculiariter vocatos addere stat sententia: vt sit veluti spiritalis quidam triumphus diuini verbi, quod non tā corpora quam animos hominum subegerit, vinculis quasi eximendo principis huius mundi.

De Domina Sanctia.
Granat. Opus spirituale.

Primum teneat locum Domina Sanctia, filia legitima toparchæ Guadalecæ. Habebat hæc domiciliū Altigi, parata vt Regina pedissequa fieret ob singularem prudētiā ceteraq; seculi doctes ad id conferentes. Verū Christus ea ad maiora respondit, sibi nimirū spōsa vt esset. Princeps causa extitit, quod *Auila* antea cōfiteri de peccatis veller, Ingressa enim confessionis locum pallam byssinā cōuoluere cepit: quo nomine eam ille reprehendit: quod cōfessura & peccata deploratura ita compta accederet. Vt postea per iocum diceret: Quā male pallam meam accepisti? Confessio sanē hæc admirabili vi fuit, vt cogitationes mūdi quæ cordi altas iniecerant radices, à stirpe reuelleret: vtq; ingens fuit ac subita commutatio, iure miraculi plena dici queat. S. Bernardus concionatus aliquando in Belgio, nobilem eius orā virum Landulphi nomine cōuertit, vt seculo nunciū remitteret, & monasterio Clare-vallis ascriberetur. Cumque Bernardus habitum de more indueret, his ferē vltis est verbis: non minus admirandum esse inter Dei opera Landulphi cōuersionem, quā Lazarum à morte excitatum fuisse. Idē de hac Domina meritō dixerim; quæ se colligens paternas extra ades vitam religiosē duxit, orationi vacans assidue, quā ieiunia, ciliciū & flagella committarentur: quæ instrumenta à funere eius reperta, cū se vt holocaustum victimamque quæ integrè exurit, ad maiorem Dei gloriā obtulisset. Cumque Deus certō gratiā infundere sit solitus pro capti animæ ac præparatione, vt hæc in virgine illa reperit, sic & fœuit fauore, solatijs ac delitijs quibus eam visitare solebat. Prædicabat *Auila* sæpenuerò virginis humilem modestiam obedientiam, & caritatē. Cui rei confirmandæ addebat multa vicissim Dei erga illam beneficia, arcana illi admiranda aperiendo, reuelando etiam mortis horam, quæque essent in morbo obuentura.

Silentio prætereundum minimē duxi, quod mihi dum agrotaret domi parentis, accidit, vnde fortitudo ac excellētia illius in spiritu videri possit. Dixit, illa, scrupulum sibi iniectum si fortē causa tam grauis morbi ipsa extitisset. Ego verò: causam mihi illam narra, qua cognita an culpa quædam tua sit videam. Ad hæc illa, duplici ex causa natum sibi morbum videri. Vna fuit, quod cum anno eius seculi tricesimo, & quod excurrit, imber celo non decideret (quod sterilitatem & exinde famem comminatur) animo ita afflicta fuisset, pauperibus compatiendo, vt Deo vitam salutemque suam pro inopibus deuoueret: rogans supplex morbum immitteret quem placitum esset, vt præsentī succurreret necessitati. Hanc causam esse suspicabatur agnitudinis gratissimæ cum qua conflictabatur. Altera causa quam exposuit cognitu sanē digna ad gloriā gratiæ diuinæ fidei, Christianæque religionis quæ peccatum exhorret. Nimirum cum carnis illecebris valide à spiritu fornicationis tentaretur diabolica illa suggestione qua incendit in homine carbones passionum, videns fidem integritatemque virginēam, quam sponso obtulerat, violari posse, adeo est animo commota aduersus carnem spiritumque malignum, vt non contenta vulgari remedio crucis signi fronti ac pectori impressi, & oratione, violentā magis rationē adhibuerit. Meminerat S. Benedictū in simili pugna demonē vicisse, dū nudus spinis se inuoluit, corporis vulneribus animo medicinā adferendo: Recordabatur etiā S. Franciscū simili triumphali conflictu de humani generis hoste inusitato quodā modo: nempe nudū se noctu in alta hieme nubibus inuoluisse, malla vna maiore adhibita & paruis aliquot, dicens: hæc malla, Franciscē, liberi tui sunt. Maior hæc vxor amplectere itaq; sic hinc rigorib.

bbbb 2

carnis

Duplex Spiritus in viro iusto.

Vita Comitis illustratam gloriam quo munus fuisset.

Hebr. 4.

Duplicem morbi sui causam refert.

*Libidinem
qua ratione
domauerit.*

carnis æstus vir Sanctus extinguit, quem inimicus hominis concitarat. His igitur Heroicis factis virgo animaduersis eodem ducta spiritu in ingentem frigidam hydriam, (qua in Hispania ad potum hauriendum vtuntur) se coniecit, & frigore carnis concupiscentiam à damone accensam restinxit: pudorem illi incutiens quod victus abiret & victoriæ materiam præbuisset, qui se victorem fore non dubitabat. Disce hoc exemplo, mi lector, grandem sponfam huius Christi spiritum: disce etiam quanto timore perfecti ducantur Christiani ne Deum offendant, quantumque peccatum horreant, qui ne quid committant, in eas se angustias conijciunt. Hæc etenim citra controuersiam causa egritudinis virginis Christi extitit. Nam inter symptomata erat quod multis tecta in lecto vestibus, caleferi non poterat, vsque eo frigus penetrarat, corpusque occuparat nullis vt laneis integumentis caleficeret.

*Anila ad
eius opusculum
scripsit super
Audi filia.*

In huius Christi sponsæ gratiam scripsit *Anila* egregium illud opusculum & verè aureum super *Audi filia*, & vide, &c. qui est Psalmi 44. Davidis, versiculus 12. (quadrat enim in statum virgineum) quod opusculum illa tanti fecit, vt thesaurum appellaret suum. Illa verò vita sancta libellum auxit, torque actantis locupletauit sententijs, verè vt thesaurus sit appellandus. Et de hac quidem virgine factis superque.

De domina Leonora de Ynestrosa.

In hoc ipso Altigeni oppido vixit nobilis matrona allecla quoque *Anila*, vxor Telli Aguilarij, qui nobilis in illo oppido primogenitura sus obtinuit. Dicta autem est Leonora Ynestrosa stirpe nobili genita: quam stirpem cum altera nobiliore commutauit: vt in suis ad me literis subscriberet interduum, Leonora Lateris, quod esset formosissima huius rosæ studiosissima. Diuertebat in huius domum *Anila*: implemque illud Saluatoris promittentis: si in illa domo qua vos recipit filius pacis erit, quiescet super illum pax vestra: hoc est, particeps erit meritorum vestrorum, ac gratiæ. De hac duo memoranda referam. Primo expirante filia ipsius vndecim aut duodecim annorum in meridie, dixi, qui tum fortè aderam, humo mandandam vespere videri: ne merore materno conficeretur dum nocte tota cadauer filia domi asseruaretur. Respondit illa: Cur equidem Pater detrectem noctem vnâ sanctum corpus domi, quale huius puellæ, asseruare? Post etiam subiecit, eam se animo consolatione suscepisse, quod filiola illa Dei aspectu iam frueretur, nullis vt verbis explicare posset. Addebat & illud, molestem sibi esse in illo lectu à tot visitari dominabus: quæ res solacij gustum fructumque decerpent, quibus tamen noctes diesque bonis frui optaret; Sed quis hæc secularis intelligat? Intelligebat sanè Apostolus, qui Christianis auctor est, ne gentiles imitentur, qui mortuos lugent, de alia desperantes vita. At verò Christianus homo particeps spiritus huius matronæ hilarescit spe firma future vite.

2. Thes. 4.

*Deus ipsi in
puerperio
specie Anila
apparet.*

Alterum mihi eadem narravit, cum in partus esset doloribus, absente fortè *Anila*, qui tum opem ferre posset, (vt gratum decebat hospitem) suis precationibus. Hoc se subsidio destitutam, videns, spiritum suum Christo obtulit, humilitate profunda. Deus itaque qui hospitij iura seruis suis impensa re: certoque confirmavit in summis doloribus partus nullum tunc sensisse. Dominus enim singulari providentia & benevolentia erga hanc matronæ animam dispensauit in illa de pena, qua tenentur omnes in partu femina: Erat hæc Domina meticolosæ in primis conscientia, licet enim crebris sole-ret vsurpare sermonibus se à Deo amari, dubitabat

tamen de reciproco suo in illum amore. Quamobrem multas ad eam *Anila* literas, dedit ad timorem nimium excutiendū, fiduciāque cōfirmandam. Quæ quidem Epistola cum reliquis circumferuntur, sed vna potissimum enitescit in extrema primi tomi Epistola ad pusillanimes animandos valens. Dicebat eadem prudenter, magna in se reuerentiā habere die quo communionem reciperetur precordijs suis Eucharistiam suscipere quod in illis tantam hospitio exciperet maiestatem.

Tantis cum prædita virtutibus esset, noluit tamen Deus eam vita decedere sine magna patientiæ corona. Quinto enim ante mortem anno vbera cancer occupauit, qui morbus serpebat indes maligno quodam humore carnem exedente ad ipsa vsque pectoris ossa, & donec ad cor ipsum penetrans eam vita expulit. Cur autem Deus suos interdum ita visiter, eo sit, vt patientiæ laureolā imponat cum virtus inest homini & gratia qua ferendo sit par oneri.

De alia Domina.

Stigi abeo & Cordubam tendo, vbi *Anila* inter alia supra à nobis commemorata illud tam præclare gessit, quam aliud quidquam nostro seculo. Concionando enim verba fecit in hisce mulierculas quæ inopia adactæ in peccato degabant, vsus filiorum Prophetarum vocibus ad Eliæum: *Mors in olla, v' Dei, mors in olla.* Sic ipse intenta clamabat voce, o miscella paupercula, mors est in olla, mors est in hac olla, quæ te alit. Toxicum est quod edis, mortem adferens non temporaneam, sed æternam. His verbis ac similibus quæ cor acumine ferebant commota matrona nobilis quam inopia rei familiaris eò miseriæ perduxerat, vt amoris illecebris irretita aliquot annis cum aliquo, iam tres ab illo acceperat liberos. Verum Deus (cuius misericordie non est numerus) cor femina penetrans, idem adeo ingenti percussit, vt ex animo decreuerit miserum vitam statim permutare: sed inopia viam claudibat, & homo potens erat qui eam vsurpatione annorum iam aliquot contrictam tenebat. Re cognita *Anila*, & propositi eius certus, Deo fretus animam statuit peccati luto eximere. Opus hic multa erat industria atque animi constantia, multisque opus impensis, quod grauem haberet aduersariam; rugiebat enim instar Leonis catulis priuati, & mortem comminabatur, & id genus alia. *Anila* nihilominus propositum tenuit, mulier domum deseruit, & S. Marthæ monasterium accessit, indeque *Anila* Montillam deduci iussit secuta vt esset, auctoritate & protectione Marchionissæ Pliego. Cumque metus esset ne amans (qui in omnem excubabat euentum) armata vi in via irrumperet, ducis functus est officio *Anila* & equites aliquot addidit cum liçore iustitiæ, vt Corduba educeretur Montillam vsque. Cumque ne tutò quidem ibi esse posset, Granatam iubet deduci, vbi *Anila* doctrina, vestigijs ipsius insilens eam perfectionem est adeptæ vt ipsius suasu (et si parcus alias esset hac in re) quotidie communicaret magno animæ emolumento. Verè itaque dixerimus, *Vbi abundauit delictum, Rom. 5. 20.* abundauit & gratia. Duxit hanc constanter vitam triginta ipsos annos, sanctè eam terminans: Interea verò *Anila* nihil diu vixit illi deesse est passus, quod inchoauerat, constanter ac fideliter ad exitū perducingens, nunquam desinens illam quæ se ipsi cōmiserat, valere iussis omnibus delictijs, quodque est, amplius filiarum amore, & filioli quem tenerè adamabat.

Et si verò initio hoc in negotio graui multa, vt sit, inciderent, pericula multa difficultatis & Zelotypiæ, detractiones ac secularium iudicia, sumptusque Varij qui hic necessariò faciendi erant: *Anila* tamē fiducia in Deū plenus, neque sumptus defugit, neque

Merito.

4. Reg. 4.

*Anila in
gentia in
catricæ con
suetudine.*

Rom. 5. 20.

neque infamiam metuit aut pericula, labore fuit, sed clausis ad temeraria mundi iudicia oculis, quos in solum Daum coniecerat, negotium istud gessit generose, ut animam miseram vinculis demonum surriperet, pro qua Christum sanguinem, si denuo opus foret, profundere paratus esset. Negotij verò euentus, matrona Sanctitas atque constantia noua Magdalene Dei hic digitum fuisse abunde declarant.

Antonius
Corduba su-
su Avila So-
cietatem in-
greditur.

Orationi cu-
primis dedi-
ta.

Mora Cano-
nica quali-
ter dicendas
consuevit.

Acne recusabit quidem amicus noster ac dominus Antonius Corduba filius Christianissima Marchionissa Pliego referri à me in hunc triumphum numerum, tamen & alij in laboris venerint partem. Salmanticæ enim dum studet, & familiariter vteretur Societatis IESV Patribus, cepit Deus lumina aperire, ut mundi vanitatem fraudesque iam tum cognosceret. Colligere etiam se incipiebat & orationi vacare, atque penitentia exercitijs. Cognovit hoc mater se domesticis famulis, qui ob singularem prudentiam virtutemque eum observabant. Mihi adhuc ipsa dixit famulis se per epistolam respondisse: Sinite eum; hæc enim via est quæ ad maiorem contendat perfectionem. Hoc enim mi Pater Ludouice, confirmo nihil in mundo æquè placere quàm virtutem in eo cui bene cupias, cernere. Cernebat nimirum hac Heroïna virtutem ipsi oculis, quibus Platonem cernere solere ferunt. Est enim illa profectò pulcherrima seculi omnino res, ideoque commemoranda hæc verba protulit. His ipsis temporibus aderat fortè hic nobilis Antonius Patri Frascisco (qui speculum erat virtutis, sanctimonie, continentie; mundi autq; velle se examinare luce, in quam à Deo accepisset. *Avila* itaque rem præparatam à Domino animaduertens suasit, ut Societatis IESV sodalibus se adiungeret, ad quos eum iam Deus vocare ceperat. Neque ad suadendum multis fuit opus ut iam erat præparatus itaque è saculo se proripuit omnibus quæ in eo sperare posset, valere iussis, homo tanta nobilitatis ac virtutis, ut humilitate Christum ac paupertate sequeretur; idque cum iam Iulius II Pont. Max. galerum illi purpureum decreuisset dare. Utque ingressus in Societatem tantis à Deo dotatus esset beneficiis ita & commoratio, & perseverantia ad mortem vsque. Cum virtutibus autem alijs, tum orationi imprimis deditus erat, eamque commendabat. Hanc itaq; in Sermone publicè commendans, mirari se aiebat homines in vita adeò laboriosa, tentationibusque obnoxia, sine huius subsidio vivere posse. Et per singulos currens hominum statum ita aiebat: Muliercula, ut sine precatione vivere potes? Rustice, ut non orando vivere potes? eaq; verba sic repetendo ad cuiusque fortis homines se conuertebat. Et verò iure optimo admirabatur, quando aliud suppetit remediū nullum, post illam iniuriam ad quā nos redegerunt parentes nostri: nisi ut per orationem misericordiā redemptoris imploremus. Non omitam hoc loco rem commemorandā quæ minuta quidē videri possit tot inter virtutes, digna tamen cognitu est ipsi qui horas recitare Canonicas tenentur. Iussit itaq; semel matutinas horas vnā legeremus, & genibus aduolutus hoc adiecit: Inuitat quidam ad recitandū Canonicas horas alios, quasi ad officium exigui fructus, his ferè verbis: Agedum recitemus Dominicam orationē ad Primam, Tertiam, &c. Dicebat verò ille videri sibi Horam nullam auspiciandam sine interiore animi præparatione. Hoc itaque agamus. Sic vterq; genibus aduoluti aliquādiu animi collegimus: deinde lente recitare cepimus ac pie. Atq; vtnā eodem spiritu ac præparatione Clerici omnes atq; Ecclesiastici diuinum recitent officium. Sic enim patris animis accederent: alioqui exiguus est fructus

Granat. Opus. spiritual.

qui hinc capitur, quia parua est aut nulla præparatio qua ad recitandum officium acceditur.

Utque de Societate loqui cepimus adnumerandus his videtur Didacus Guzmānus carne quidem filius Comitissæ Bailen; spiritu verò P. Avila, adeò illi addictus, gratusq; pro beneficio vocationis, ut eius precibus adductus hanc ego hystoriā scribere ingressus sum, subsidium promittentis sacrificiorū ac orationū. Cōfido itaq; in Domino preces eius, quod mihi defuit suppleuisse. Nihil itaq; amplius de illo referam q̄ quæ oculis hiscè vidi: nimirum antequam Societatem iniret, illū adiunxisse se Patri cuidā singulari virtute prædito atq; erudito: & ambulabant simul diuersè sine famulis ad animarū questū, p virili faciendū: partiti inter se officia. Alter enim Theologus cū esset, ingenti spiritu ac seruire concionabatur: hic verò Catechismū pueros docebat iuuenis vitæ exemplo atq; consilio vniuersos. His exercitati Euāgelicis muneribus vterq; Societati IESV est adscriptus. Alter post multos in vinea Dei, labores ingenti animorū fructu, denariū iam diurnum accepit, hoc est, præmiū, q̄ ei vineæ dominus stipulando promiserat velut vni ex ijs qui ceperunt ad primā laborare, portaruntq; altū diei ac pondus. Alter verò etiam nū viuit cū hæc scribo: atq; ut accepi in eodem pueros catechizandi munere etiam nū perseverat.

Didacus
Guzmān.

Societati IESV
adscriptus.

Pater itē *Ioannes Ramirez*, in illis numerandus est qui ad primā horā vocati in Domini vinea laborant. *Avila* Ceptum enim à primā ætate Christo seruire duce *Avila* milia: cuius etiā consilio Societati est aggregatus, cum extra illā iam annos plurimos Cōcionatoris munus obuiisset, in qua Societate & munere ad mortē vsq; vixit, concionatus annos plusquam quadraginta in Hispania varijs in vrbibus ac provincijs, summo fructu animorū; solatio: & qualis vita, talis & mors fuit. Morti enim summa ægritudine vicinus in hebdomade maiori siue sancta, cum feria quarta viatici loco Eucharistia illi adserretur adeò eius aspectu reatus est, ut verbis hiscè ipsi valde proprijs vsus sit: *O dilecte, o dilecte, si me potest, si me potest, ut ego moriar eo quo tu pro me mortuus es die?* Ita loquebatur ac Dominū id rogabat q̄ & concessit ille. Vita eū hac mortali eripiens singulari beneficio eadem qua Saluator hora in cruce exspirauit. Testantur id omnes quotquot præsenes aderant. Funus itaque frequenti comitatu elatum, adeoque gloriosum fuit quam ipsius hora discessus.

Ioannes Ra-
mirez, Avila
consilio Soci-
etatis se tra-
xit.

Clandam vocatorū per *Avila* munerū in *Ioanne* Der. vulgo de Dies: de quo multa dicenda suppetere nō extaret vita bene pieq; cōscripta. Lusitanus hic fuit Monte maiore nouo vico natus. Quum paltor annos aliquot: Mox miles; denique baiulus. Granatam vbi accessit audita *Avila* concione festo S. Sebastiani die, sic Deus cor eius pupugit & amore diuino vulnerauit, ut ea faceret, quæ amentis esse hominis interpretarentur plerique: attamen credo amentis non erat, ut iam dicā. Sciendū enim duplicem esse cōtritionē seu de peccatis dolorē. Vulgaris vna, & altera extra ordinē: qualis Magdalene fuit, quæ in meridie prandente Christo cum discipulis, alijsq; conuiuatoribus, ingressa, nihil respiciens ad variū spectatū digna, vi doloris lumina sibi claudente. Legitur & in vita S. Vincentij Ferrerij nostri ordinis, quod cum concionaretur ingenti spiritu quo dotatus à Deo extitit, auditores quidam vi verborum eius, coram omni populo exclamarint, peccata publicè confitendo. *Ioannes* quoq; Climacus scalarum capite quinto de penitentia agens, admiranda sanè Monachorū illius aui de penitentia commemorat. Quare his in *Ioanne* Des admirandis cōmoueri desino, præsertim quod vitæ sanctitas atq; innocentia sit sublecuta; quam testificata etiam est admirabilis

Ioannes Da-
conciōne A-
vila conuer-
situr.

Luc. 9.

Bbb b 3

solens

solemnitas cum totius vrbis Granatenfis accursu, accessuque omnium ordinum Religiosorum funeri eius est parentatum. Vtq; conuersionis huius principium *P. Auila* doctrina dedit, sic & progressum vitæ eiusdem: qua in re ad litteram impletum illud *1. Cor. 1. 27.* Apostoli est, *elegisse Deum infirmamunda huius, ut fortia quæque confundat*: Id vt in hoc Ioanne Dei luce clarius appareret, voluit Deus vt ex opilione, & baiulo ac milite, noua Auctor fieret religionis ad iuandos infirmos, ac pauperes: qui ordo indies toto orbe terrarum diffunditur, approbatus iam Apostolica Sedis auctoritate.

QUIBUS MEDIIS FRUCTUM

lucranda animas, de quibus hactenus est actum, sit consecutus.

CAPVT V.

Hoc finem adeo memorabili, aut, vt verius loquar, triumpho tam glorioso iam perspecto ex doctrina Evangelici huius concionatoris, narrationis postulat series vt quibusnam rebus hæc sit parta victoria ostendamus: vt qui ad eundem modum de humani generis hoste, ac de peccatis, quæ in mundum inuexit triumphare student, viam ipsi commonstremus. Quod etsi ex parte exemplis virtutum *Auile* iam est præstitum, addemus tamen ad superiora non contemnenda alia.

*Oratio
gratiam lu-
crandi ani-
mas Auila
impetravit.*

Inter auxilia verò quibus est vsus princeps precatio est: Rogabat itaque intimis præcordijs Deum, vim verbis adderet: memor Petri etc. tota laborantis nocte humanis viribus, nihil piscium cepisse; adiutante verò Deo impletas fuisse piscibus nauiculas duas. Nouerat hic Dei famulus idem vsu venire inter concionandum in spiritali captura animarum. Ad Deum itaque orando se recipiebat, his ferè vsus vocibus: *In nomine tuo laxabo rete*. Hoc potissimum adiutorio vsus ad hoc obeundum munus est, vsurpare illud solitus quos concionando lucrificasset, lacrymarum esse potius fecit, quam Sermonum.

Homer.

Alterum ipsi vilitatem dirigere omnes sententias rationesque concionum, vt animas lapsorum & peccatis immortalium euocaret ac velut è luto extraheret: dehinc vt qui lapsi non essent, eos doctrina sua confirmaret. Illud tamen potissimum agebat, vt animas lucrificeret, vtque piscator id labore suo intendit, ne domum vacuus redeat: nam vt poeta Græcus canit:

Turpe est permansisse diu vacuumq; redisse.

Sic & *Auila* sermonibus suis hoc agebat, quæque huc non pertinerent, infrugifera ducebat. Loquebatur igitur perpetuo ad cor, minimè digrediens ad subtilia vel curiosa & superuacanea.

Præterea tametsi concio eius bene digesta esset ac veluti acies disposita, vt doctum & ingeniosum decebat, per viam tamen ipse rectè tendens sententias, ex dictis hinc & inde elicuebat in diuersum finem aut ad tentatorum ac tristium solatium, aut ad confusionem superborum pro varietate diuersorum statuum. Multa itaque loca iter faciens obibat. Cum sederem igitur ego aliquando & auscultarem quandam eius concionem iuxta Licentiarum Vargas, (qui post Legatus ad Venetos est missus) animaduertens, ille quod iam dixi, retulit prælarè, concionem eius esse instar sagenæ couertentis: propterea quod omni hominum generi consuleret. Vnde & ego eam comparabam solopis ferreis, quibus hodie hominum vititur improbitas, imponendo globulos varios, vt plures lædant: at hunc Dei seruum contra ad quæsum animarum hac arte esse vsu aiebam.

*Testimoniū
Vierge &
Granatenfis,
de concioni-
bus Auila.*

Cumque Doctorum trita sit sententia, moralem

disciplinam, in genere minis prodesse, veniendum itaque ad singularia, cum virtutum, vt exerceantur, tam vitiis, vt vitentur; ideoque Ecclesiastes ille adhuc singularia progrediebatur. Huic rei declaratio S. Leonis Papæ exemplum apponam qui rem vtramque his verbis attingit. Delicij inquit, nostræ sint, dilectissimi, opera pietatis, & illis cibis qui nos ad æternitatem nutriunt, impleamur. Legemur in refectibus pauperum, quos impendia nostra satiauerint. Iucundemur in vestitu eorū, quorū nuditate indumentis necessariis texerimus. Sentiant humanitate nostram egritudines decumbentium, imbecillitates debiliū, labores exulū, destitutio pupulorum, & desolatium lamenta viduarum: in quibus iuandis nemo est qui non aliquam possit exequi beneuolentiæ portionem. Nulli enim parius est census, cui magnus est animus: nec de rei familiaris modo mensura miserationis pendet aut pietatis. Numquam merito caret, etiam in tenui facultate bonæ voluntatis opulentia. Maiora quidem impendia sunt diuitum, & minora mediocrum: sed non discrepat fructus operum, ubi idem est affectus operantium. In ista autem exercendarum opportunitate virtutum, sunt & aliarum insignia opera coronarum, quæ nullo horreorum dispendio, nulla diminutione pecunie captantur: si pellatur laetitia, si abdicetur ebrietas, & carnalis concupiscentia castitatis legibus edometur: si odia transcant in dilectionem, si inimicitie conuertantur in pacem, si tranquillitas extinguat iram, si mansuetudo remittat iniuriam: si denique dominorum atque seruorum tam ordinati sint mores, vt & illorum potestas mitior, & istorum sic disciplina deuotior. Hactenus S. Leonis verba, quibus supra scriptum documentum liceat cognoscere, scilicet ad singularia descendendum esse concionatori, quo eius sit vt iliorum doctrina prædicandi.

Erat & hæc dos ipsius *Auila*, non contentum esse corda commonere atque impellere ad timorem & amorem Dei, & à peccato auersionem, sed & suppeditabat consilia ac veluti porciones spirituales aduersus omnia vicia. Potissimum verò contra mortale peccatum, quod cetera complectitur. Contra atque concionatores aliqui faciunt, qui contenti corda mouisse, consilia non suppeditant, nec remedia singularia prout motus exigunt. Quales Plutarchus rectè sic depingit, dicēs, eos qui hortantur ad virtutē, media tamen consequenda ipsius non tradunt, similes videri iis qui lucernā accedunt, neq; oleū affundunt quo ardeat. Contra ij faciunt Concionatores qui student verè prodesse auditoribus, & quali manu ducunt eos qui vitam in melius commutare volunt. Talis hic noster *Auila* fuit qui omni ope spiritus nitebatur, peccatis eripere auditores, & instruere, vt tironum magister, qui in semitam virtutis suos deducit.

Vtque ostendam quo remediorum aduersus peccata sit genere vsus, digrediar nonnihil ab historie narratione vt à stirpe rem declarare: sciendum itaque peccata non nasci quod bonum malūve Christiani ignorent nā (præterquam quod lumine naturali hominem illustrauit Deus) fides id nos docet nostra & lex quam profiteamur: sed ex appetitu nostro corrupto sensum oritur peccatum, qui appetitus fugit seruare Legis præcepta. Air enim Apostolus; *Lex spiritualis est: ego autem carnalis*, carnem appetens, quæ spiritui Dei repugnat. Homo itaque carnalis est instar agroti cui comedendi appetitus perijt. Scit enim si viuere vult, comedendum esse, tamen vt comedat adduci non potest. Sic homo ille, qua parte fidem habet, nouit salutem suam positam in præceptorum Dei custodia: verum inordinatus appetitus

*Concionator
ad singularia
descendit.*

*Serm. II. de
Quadrages.
ma.*

*Peccatum
non nascitur
ex ignorantia.*

Rom. 7. 14.

appetitus carnis cibum horret, itaque moritur in peccato perdurans.

Hæc agritudo è corruptione peccati originalis oritur in quo concepti sumus omnes. Venenum enim quod serpens ille antiquus sibilo inspiravit suo, primis humani generis parentibus, in filios quoque derivatur. Hoc adeo cor nostrum turbat atque adeo pervertit, ut quicquid profit horreat, & appetat noxia, ut & ægris vfluat quibus prostratum est palatium.

Quid remedij, inquit? Dicam; Aduersus toxica viperarum ac serpentum videntur homines medica re, theriaca, quæ componitur è varijs mistis remedio huic aptis. Ad eundem modum doctrina Christiana religionis, (quæ perfectissima est, ut ab ipso docto DEO) sciendi mali nostri, principium à suggestionem antiqui serpentis oriri, succurrit verò nobis optima theriaca aduersus eam, mista quoque è varijs veneno pellendo aptis. Hoc est, ad resistendum corruptioni appetitus nostri, & sic nos præseruat à morte peccati. Rogas fortasse quæ sint ista remedia? Respondeo, fugere nimirum peccandi occasiones: examinare quotidie conscientiam: ieiunare, silentium seruare, secum versari, sensus custodire, præcipue verò oculos, linguam, & cor ipsum: resistere promptè primo impetui & illapsui prauarum cogitationum. Potissimum verò remedium est Sacramentum confessionis & Eucharistia: itemque precatio, lectio sacrarum literarum, meditatio mortis atque iudicij vltimi post mortem: mysterium quoque Passionis Dominicæ quod aduersus peccata plurimum valet, quando mortem Dei filius obiit ut è mundo peccatum pelleret.

Mal 44.

De postremis hisce sex remedijs agit Ecclesiastes noster diuinus in commentario aureo super illud Davidis, *Audi ista, & vide.* Quibus etiam ipse est usus suis in sermonibus ad populum tanquam medicamentis validis aduersus peccata & ad excitandos animos nostros ad virtutem & sanctimoniam.

Mal 18, 14.

Quare ut in viam paulum digressus redeam, ex dictis mistis sic spiritualis theriacorum, de quibus ià diximus: & reparatur damnum quod antiquus ille serpens hostis humani generis in omnes Adæ filios derivat. His etiam medicamentis ac partibus eorū sanctissimi viri semper vsi sunt: adhibentes ea remedia loco contra venena, & ita sese curant, ut non solum lethalis peccati essent expertes, verum etiam venialium multorum. Ad hæc non solum non sentiebant aduersam voluntatem in obseruatione legis diuinæ, quin potius iucunditatem summam capiebant, ut cum Propheta iure possent dicere: *In via repositi monumenta tuorum delicta tua sum sicut in omnibus diuitijs.*

Verum cum non sit omnium his uti remedijs que protulimus, utatur quisque quibus poterit. Quanto enim sumperit amplius, eò sanabitur melius: magisque liber à peccatis euadet, ac virtutibus contrà opulentior.

Hæc sola medicina in Christiana reperitur religione, quæ docet exercetque remedia aduersus humanæ naturæ corruptelam, & contra tyrannidem vitijque peccati. Quæ tota ferè res priscis ignota fuit Philosophis mundi que sapientibus: ideoque et si de virtutibus acutè disputarunt, & hic se magistros iactant, verum tamen nec virtute ipsi prædicerant, neque tales discipulos produxerunt: virtutisque nihil præferebant nisi promissam barbam, habitumque diuersum, quo mundum deciperunt. Etsi enim virtutis naturam callerent, hæc tamen de erat medicina, quæ sine caro spiritum vincit, & rationem animi superant perturbationes.

Hæc breuiter commemorare visum, ut quibus

potissimum medijs *Anila* ad animorum lucrum vti soleret, ostenderem. Ut verò ceteros ipsius modos hoc sine adhibitis explicem, nullis ve bis consequi potero. Innumerabiles enim erant, ut hominis à Deo docti, quique assidue hæc animo agitando extra se ferri videretur. Ut enim insignis dux belli obfessa arce munitissima, præsidijque plena continuo meditatatur quæ potissimum eam ingrediatur via: ita hic vir Dei cogitando semper occupabatur, quæ ratione cor hominis expugnaret, quæ arx est in mundo expugnata difficillima: præsertim defendente eam forti armato qui in Evangelio legitur, quia quæ tenet, cautè possidet. Portum iam videre videor, & diei vespem, quando voluit Deus seruum hunc summi ab exilio reuocare, meritamque eidem coronam pro tot tantisque animabus lucro appositis largiri: quot ad sibi seruiendum direxerat ac pro tot laboribus morbisque adeo diuturnis annorum aliquot, de quibus libro secundo egimus. At noluit remunerator idem laborum mortem eius nouo carere merito ex doloribus quos id temporis perpessus est. Anno enim Christi millesimo quingentesimo sexagesimo nono, mense Martio ingenti laterum ac renum dolore, afflictus fuit inde Maij mensis principio festo Apparitionis Michaelis Archangeli, quæ eximie colebat, dolor eum inuadit in humeris ac ceruicæ sinistra: visusque est hic tum Patri qui curæ eius gerebat periculosus esse morbus, & à superiori bus malis longè diuersus. Querit itaque ab *Anila*: Sentisne à Deo, nunc te vocari? Negauit ille. Post die eius diei accessit medicus, sentique morti vicinum, idque commemoratim Patri nunciauit addens, ut si quid suppeteret, testamentum conderet. Respondit ipse, non esse de quibus disponderet, ut enim inops semper vixit, ita & obiit. Ecce lecto appropinquans medicus, Domine, inquit, *Anila*, tempus est, quo verum amici dicant: En morieris, fac quod abeunti necessarium. Sublatis itaque ipse in cælum manibus orabat: *Recordare, Virgo Mater, dum steteris in conspectu Dei, ut loquaris pro nobis bona.* Subiecit statim: Confiteri liber de peccatis: addens & illud: Utinam maius suppeteret tempus comparandi me ad abitum. Aderat forè Marchionissa, censebatque sacris operari debere sacerdotem qui agroti *Anila* curam gerebat. Hic eum interrogat quale fieri sacrificium pro se vellet, an Sanctissima Eucharistia, aut B. Virginis, quia his addictus potissimum vixisset. Respondit ille: In Christi resurgentis honorem celebrandum Missa factum, ut qui iam Resurrectione carnis solari se inciperet. Facies itaque, ad ferri domina iubet, quibus alluentibus viaticum illi porrigeretur. His allatis iterabat illud: Date mihi Christi corpus. Erat octaua aut nona antemeridiana hora cum dolor qui pridie coeperat, ad renes penetrauit lateris sinistri, pectusque mox occupauit, postea cor inuasit. Sumpta Communione dimidia post hora, extremam poscit vñctionem: cumque maturum adhuc esse, expectandumque dicerent, ad ferri statim iubet. Cupiebat enim attente audire ac videre quæ in Sacramento illo dicerentur, agerenturque: Itaque factum est. Iam aderat merdies augescebatque, dolor ac pectus aggrediebatur: nane breui quidem spatio volebat eum Deus carere aliquo merito, qui æternum esset capturus primum. Petijt tunc eadem domina Marchionissa, numquid fieri sua vellet causa? Respondit Missa sacrificia o Domina Missa sacrificia. Accessit & Collegij Societatis Iesu Rector: multum ait, solatij iam senties mi Pater à D. N. IESV CHRISTO. Ad hæc ille: Imò timoris respondit multum pro peccatis meis. Et hæc quidem verba singula multum considerationis continentia, nefas sit obiter transisse. Vltima enim hæc expetitio circa con-

Morbus Anile & eius exordia.

Ier. 13, 20.

Mortem formidat.

trouersiam, magni debet esse momenti ac ponderis; quandoquidem vir tantus, adeoque ad mortem paratus (quotidie enim confiteri, & communicare solitus) pronuntiet se temporis spatium maius dari exoptare ad se preparandum; magnūque iudicium illud sit necessē est illius horę in mortis articulo, quod Dei seruus tribunal illius formidet, & Milla postulet sacrificia, quibus purgatorij pœnæ subleuentur. Etenim quędam ignibus purganda fuissent (quod de tot tantisque virtutibus, & vita tam innocenter acta incredibile videatur) nonne satisfacere poterant septemdecim anni quibus cum morbis, ut diximus, est conflictatus; præsertim cum vnus dies quo libenter tolerantur labores in hac vita, amplius valeat pœnis purgantis ignis, qui necessitatis magis est quam voluntatis. Et verò, si nos terrent tanti viri in morte metus, teneant & aliorum Sanctorum formidines, quibus ad extremam horę rationes trepidabant. Magnus ille Arsenius, in seculo quidem grandis, grandior verò inter eremi incolas, cum in mortis articulo præ se ferret, magni pauorem, & admirabundi dicerent discipuli: Pater etiam tu nunc times? Respondit v. r. sanctus: Filioli non est in me recens hic paor, quem quoad vixi semper prætulī. Idem interrogant in eadem hora mortis Sanctum Agathonem monachum discipuli eius. Quibus respondit: Timere se quod sciret, Dei iudicia altam esse abyssum, & a nostro iudicio valde discrepare. B. Hilarion sanctimonix speculum, cognito animam discessum ē vita trepidare, confirmando dixit: Egredere anima: quid times egredi? Septuaginta annis Christo seruisti & mortem times? Quid verò dicā de patientiæ exemplo, & innocentissimo Iob? cui par nemo in terris aut secundus: Quantum tribunal iudiciumque extremum formidat, cum ait: *Quid faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi?*

Exempla
sanctorum in
agonia mor-
tem metuen-
tium.

Iob. 31. 14.

Eccl. 2. 6.

Prou. 28. 14.

Causa metus
Anila.

His sacris exemplis cognoscet homo Christianus metum *Anila* in mortis agonia non esse imperfecti animi argumentum, sed potius prudentis ac perfecti. Hinc ait Ecclesiasticus: *Serua timorem Dei, & in illo veterasce*: hoc est, etsi verus es in Dei domo famulus, timeas nihilominus. Et Salomon ait: *Beatus homo qui semper est pauidus*. Iustus quidem erat B. Simeon, tamen in sanctitate & iustitia timidus: nam ut ait glossa, quanto plus erat quod amitteret, eo metuebat magis. Verum in nostro Dei seruo ad ea quæ diximus alia erat metuendi causa, altissima nimium humilitas & modestia, in qua radices pridē egerat profundas. Quæ virtus quantum displicere quemque sibi facit, tanto timere cogit magis, dum se ipse contemplatur, infirmitatis suæ conficius atque erratorum. Sacro hoc metu vita abiit *Anila*, relicto nobis clarissimo timoris exemplo, causaque ut eodem ipso timore & viuamus & moriamur.

Interrogatus *Anila* à domina Marchionissa vbinam sepeliri vellet: ipsa enim & soror Anna, quibus ille aures ritē confitentibus dare solebat, ut supra commemorauimus, ad S. Clare conditi optabant: respondit ille: minimē, sed in Collegio Patrum Societatis Iesu: quos ut dum vixerat adamauerat, ita corporis sui pignus apud eos deponi volebat. Vespera iam erat & pectus dolor innadebat. Itaque discipulorum vnus Christi de cruce pendens imaginē quam manu tenebat *Anila* tradidit, qui & eam suscepit vtraque manu, Christi pedes exosculatus, vultusque lateris pretiosum, summa pietate in amplexus ruebat. Dedit & granum indulgentiarum quod penes se habebat, ut nomen IESVS pronuntiaret, quod ille reperebat identidem cum Virginis Matris nomine. Nox iam erat virgebatque dolor, & Christo dicebat: *Bene iam est, Domine, bene est*. Dolorē

ad vndecimam vsq; conflictatus vel duodecimam noctis, reperebat frequenter voce licet exili; IESVS. MAR. I. A. Sacerdotum vnus in dextera illius crucifixum, alter verò sinistra ce: reum lumen tenebat. Hoc quidem toto tempore vultus nihil in diuersum mutatus ac ne oculi quidem, ut infirmis soler accidere: imò vultus serenitatem quam valens tenuit & moriens, & vix quarta hora parte loquela caruit. Hac pace ac quiete spiritum Deo reddidit: *Anila* à pace gratia ad gloriā quam recepturus erat transiens cum laureola tot tantisque laboribus promerita, tantoque fructu animarum fidelium quos lucrificerat. Quem verò sit gloriæ gradum accepturus, Christus ipse in Euangelio sic pronuntiat: *Qui Mat. 5. 19. fecerit & docuerit homines* (hoc est, seruauit Dei præcepta & alios seruare docuerit) *magnus vocabitur in regno celorum*. Huic enim muneri gloria debetur & corona his qui in saluandis animis sese occuparunt, ut ait Daniel Propheta: *Qui iust, fuerim fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam e-* Dan. 12. 3. *rudunt multos: quasi stella in perpetuas æternitates*. Idemque natalis huius *Anila* dies quasi prædixit. Natus enim Epiphania festo, cum stella sanctos Reges ad Christi duxit præsepe: prædicens nobis infantem illo die natum stellam lucidam fore in Dei Ecclesia, qui multas duceret animas ad Conditoris obsequium, ut exsupradictis abundē cognoscimus. Vtque eo die natus est qui nobis munus exhibet cui à Deo destinatus erat hic & obiit die S. Iob (ut in martyrologio est Romano) significans non accepturum modò Doctoris coronam, sed & patientiā quam habuit firmam septemdecim annos quibus cum morbis conflictatum diximus.

Ecclesiastes hic Paulo Apostolo deditus in primis fuit, & concionando eum imitari studuit: item paupertate & erga proximum caritate. Eius Epistolas memoria tenebat. Mirum quam multa ex eo & hauserit & docuerit. Amabat illum tenerē ac reuerbatur: adeoque epistolis sacris quas *Anila* euulgari permisit, Apostolum mirum in modum expressit. Videas sane quoties locum Pauli per viam explanat ingenti spiritu admirandaque doctrina id eum peragere, ut aliquot ex omnibus eius concionibus ac scriptis.

Reperiet Christianus Lector in hac nobis descripta vita multa quæ merito ædificant admirationemque concitant: tum verò maxime ardenti spiritum ac sitim inexplebilē saluandarum animarum: quam sitim tot rationibus inuentisque curauit concionando, epistolas scribendo, studia prouocando ac collegia excitando, in opibus alendis, & quatuor diei hora consilia petentibus aures præbendo. Verum quod in his admiror magis, & quod in ea mole continuarum occupationum cum proximis exterioris hominis serenitatem moderationemque solitam, numquam amiserit; aut interioris compositionem operationemque. Huius rei causam interpretor vitæ diuisionem: Interdiu enim ad Christi imitationē proximis vacabat; nocte verò Deo. Præterea ita cum proximis agebat ut vnionem spiritus cum Deo non amitteret. Studens assidue (ut Ioānes suader Climacus) interiorē animæ quietem conferuere in affluētia ac diuersitate negotiorum corpus spectantium; quod est perfectorum munus.

Etsi verò virtutes ac vita ipsius narratæ miraculorum sint instar, quod sint à ceteris longē hominibus diuersa, narrant tamen eius discipuli miracula quædam ipsius quæ scribere non audeo, quod à legitimo Iudice nondum sint comprobata. Obijt decimo Maii, anno millesimo quingentesimo sexagesimo nono. Morte ipsius magnum relictum deinde vigum, cum Marchionissa, quæ parentis eum duc-

bat

In templo
Patrum So-
cietatis sepe-
liant.
bat loco, & forori Annæ religiosa, omniq̃ue adeo
clero in templis ac religiosiis familijs S. S. Augustini
& Francisci Patribusq̃ue Societatis IESV ad quo-
rum templum defuncti corpus delatum est, ut tu-
mulo mandaretur, ubi in Sacello maiori ad cornu

Euangelij conditum iacet, in pariete autem arcus
excisus est ad imponendam arcam, in qua corpus,
reconditum est, quadrumque etiam elaboratum,
in quo hæc descripta sunt.

— (O) —

D. O. M.

MAG. IOANNI AVILÆ
PATRI OPTIMO
VIRO INTEGERRIMO
DEIQ. AMANTISS.
FILII EIVS IN CHR.
POSS.

Epitaphium
Avilæ.

OBIIT X. MAII. ANN. M. D. LXIX

Magni AVILÆ cineres, venerabilis ossa Magistri,
Saluete, extremum condita ad vsque diem.
Salue diue PATER, pleno cui flumine cœlum
Affluxit, largo cui pluit imbres DEVS.
Cœli rore satus, quæ mens tua seuerat intus,
Mille duplo retulit fœnore pinguis ager.
Quas Tagus ac Boetis, quas Sigilis alluit oras
Ore tuo CHRISTVM buccina personuit.
Te patrij ciues, te consulturus adibat
Aduena, tu terris numinis instar eras
Quantum nitebaris humi reptare pusillus,
Tantum prouexit te DEVS astra super.

IPSE LECTORI.

AVILA mi nomen, terra hospita, patria cœlum:
Quæris quo functus munere? messor eram.
Venerat ad canos falx indefessa seniles,
Quæ CHRISTO segetes messuit innumeras.

FRATER